

**KASTAMONU İLİNDE KİVİ YETİŞTİREN
İŞLETMELERİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU**

Özgür EYDEMİR

**Yüksek Lisans Tezi
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı
Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Emine YILMAZ
2019**

T.C.
TEKİRDAĞ NAMIK KEMAL ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özgür EYDEMİR

KASTAMONU İLİNDE KIVI YETİŞTİREN
İŞLETMELERİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU

TARIM EKONOMİSİ ANABİLİM DALI
DANIŞMAN: Dr. Öğr. Üyesi EMİNE YILMAZ

TEKİRDAĞ-2019

Dr. Öğr. Üyesi Emine YILMAZ danışmanlığında, Özgür EYDEMİR tarafından hazırlanan “Kastamonu İlindeki Kivi Yetiştiren İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Durumu” isimli bu çalışma aşağıdaki jüri tarafından Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak oy birliği / oy çokluğu ile kabul edilmiştir.

Jüri Başkanı : Prof. Dr. Nurcan METİN

İmza:

Üye : Prof. Dr. Gülen ÖZDEMİR

İmza:

Üye : Dr. Öğr. Üyesi Emine YILMAZ

İmza:

Fen Bilimleri Enstitüsü Yönetim Kurulu adına

Doç. Dr. Bahar UYMAZ

Enstitü Müdürü

ÖZET

Yüksek Lisans Tezi

KASTAMONU İLİNDE KİVİ YETİŞTİREN İŞLETMELERİN SOSYO-EKONOMİK DURUMU

Özgür EYDEMİR

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi
Fen Bilimleri Enstitüsü
Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Emine YILMAZ

Bu araştırmada Kastamonu bölgesinde kivi yetiştiriciliği yapan işletmelerin sosyo-ekonomik yapısı ve üreticilerinin üretim ve pazarlama aşamasında karşılaştığı sorunlar saptanmaya çalışılmıştır. Kastamonu ilinin 19 ilçesinden, kivi yetiştiriciliği yapan İnebolu, Abana, Bozkurt, Çatalzeytin, Doğanyurt, Cide ilçelerinden 77 üretici ile yüz yüze yapılan anket çalışmalarının sonunda elde edilen veriler 2019 yılında toplanarak analiz edilmiştir. Kastamonu İlinde son verilere göre 213 dekar alanda 77 çiftçi ekonomik anlamda kivi üretimi yapmaktadır. Üreticilerin büyük çoğunluğunun orta yaş verimlik çağında oldukları, ilköğretim mezunu ve çekirdek aile yapısına sahip olduğu görülmüştür. İşletme sahiplerinden çoğunun emeklilik gelirin'e sahip olduğu, kredi kullanımının az olduğu görülmektedir. Don, dolu vb. doğal afet olaylarına karşı, işletmelerin büyük bir kısmı, tarım sigortalarını yaptırmadıkları tespit edilmiştir. Bölgede genel olarak depolama sorunundan dolayı, üreticilerin kivilerini dönem içerisinde sattıkları belirlenmiştir. Üreticilerin mazot, gübre, fidan, tesis kurulumu gibi tarımsal destekleri aldıkları tespit edilmiştir. Bölgede mevcut uygun durumda olan hazine arazilerinden yararlanılması noktasında, kivi üretim alanlarının çoğalması, üreticileri ümitlendirebilir. Kivi üretici kooperatifinin, söz konusu bölgede kurulması ile pazarlama, depolama gibi sorunların yanında, girdi maliyetlerinin düşürülmesi gibi konuların çözüme kavuşturulmasına olanak sağlayabilir.

Anahtar kelimeler: Kivi Üreticileri, Sosyo-Ekonomik Durum, Kivi Yetiştiriciliği.
2019, 69 sayfa

ABSTRACT

Master Of Thesis

SOCIO-ECONOMIC STATUS OF KIWI GROWING COMPANIES IN KASTAMONU PROVINCE

Özgür EYDEMİR

Tekirdağ Namık Kemal University
Institute Of Natural and Applied Sciences
Department of Agricultural Economics

Supervisor: Dr. Instructor Emine YILMAZ

In this research, socio-economic structure of kiwi growing enterprises in Kastamonu region and the problems faced by producers in the production and marketing stages were tried to be determined. Data collected from face to face surveys conducted with 77 producers of kiwi in 19 districts of Kastamonu province (İnebolu, Abana, Bozkurt, Çatalzeytin, Doğanyurt, Cide) were collected and analyzed in 2019. According to the latest data in Kastamonu province, 77 farmers produce kiwis in economic terms in an area of 213 decameters. Most of the producers were in the middle age productivity age and they had primary school graduates and nuclear family structure. It is seen that most of the business owners have retirement income and credit usage is low. It has been determined that most of the enterprises do not have agricultural insurance against frost, hail etc. natural disasters. Due to the storage problem in the region in general, it was determined that the producers sold kiwi during the period. It has been determined that producers receive agricultural supports such as diesel oil, fertilizer, sapling and plant installation. The proliferation of kiwi production areas in terms of exploiting the available treasury lands in the region may hope the producers. With the establishment of the kiwi producer cooperative in the region, it may enable issues such as reduction of input costs as well as problems such as marketing and storage.

Keywords : Kiwi Producers, Socio-Economic Status, Kiwi Grows
2019, 69 pages

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTRACT.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ÇİZELGE DİZİNİ.....	v
ŞEKİL DİZİNİ.....	vii
SİMGELER DİZİNİ.....	viii
TEŞEKKÜR.....	ix
1. GİRİŞ.....	1
2. LİTERATÜR TARAMASI.....	2
2.1. Yabancı Ülkelerdeki Çalışmalar.....	2
2.2. Yurt İçinde Yapılan Çalışmalar.....	4
3. MATERYAL ve METOD.....	5
3.1. Materyal.....	5
3.2. Metod.....	5
4. DÜNYA'DA ve TÜRKİYE'DE KIVI YETİŞTİRİCİLİĞİ.....	7
4.1. Dünya Kivi Ekim Alanları Üretim Miktarları.....	7
4.2. Dünyada Kivi Ticareti.....	11
4.3. Türkiye'de Kivi Üretim Miktarları ve Üretim Alanları.....	13
4.4. Türkiye'de Kivi Tüketimi.....	15
4.5. Türkiye Kivi İthalat ve İhracatı.....	16
5. KASTAMONU İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ.....	17
5.1. Kastamonu Tarihi.....	17
5.2. Konumu ve Doğal Yapısı.....	17
5.3. Doğal Bitki Örtüsü.....	17
5.4. Kastamonu İli Fiziki Coğrafyası.....	17
5.5. İklimi.....	18
5.6. Nüfusu.....	18
5.7. Kastamonu İli Sosyo-Ekonomik Durumu.....	19
5.8. Yayımlı Hizmetlerindeki Problemler.....	20
5.9. Kastamonu İlçeleri ve Kivi Yetiştiriciliği.....	21
5.9.1. İnebolu İlçesi.....	21
5.9.2. Abana İlçesi.....	22
5.9.3. Çazalzeytin İlçesi.....	23
5.9.4. Doğanyurt İlçesi.....	23
5.9.5. Bozkurt İlçesi.....	24
5.9.6. Cide İlçesi.....	25
6. KIVI YETİŞTİRİCİLİĞİ.....	27
6.1. Kivinin Tarihi.....	27
6.2. Kivinin Tanımı ve Çeşitleri.....	27
6.3. Kivi Yetiştiriciliği ve Özellikleri.....	28
6.4. Kivi Üretim Teknikleri.....	29
6.5. Kivi İlk Verimi, Hasat Zamanı ve Depolama.....	34

7. ARAŞTIRMA BULGULARI.....	35
7.1. Araştırma Kapsamındaki Üreticilerin Demografik Yapıları	35
7.2. Araştırma kapsamındaki Üreticilerin Kivi Üretimi ve Diğer Tarımsal Faaliyetleri.....	39
7.3. Araştırma Kapsamındaki Üreticilerin Pazara Hazırlama ve Satış Faaliyetleri.....	49
7.4. Üreticilerin Üretici Örgütüne Ortak/ Üyelik Durumu ve Beklentileri	52
7.5. Üreticilerinin Tarımsal Desteklerden Yararlanma Durumları.....	53
7.6. Araştırma Kapsamındaki Üreticilerin Devletten Beklentileri ve Tarım Politikası Hakkındaki Görüşleri	55
8. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	57
9. KAYNAKLAR.....	63
EKLER.....	67
EK 1. Anket Formu.....	67
ÖZGEÇMİŞ.....	69

ÇİZELGE DİZİNİ

Çizelge 3.1. İlçelere Göre Kivi Üreticileriyle Yapılan Anketler.....	5
Çizelge 4.1. Dünya Kivi Üretim Alanı ve Miktarı (2017).....	7
Çizelge 4.2. Dünya Kivi Üretim Alanı (ha) ve Miktarı (ton) (2017)	7
Çizelge 4.3. Ülleler Bazında Kivi Üretim Miktarları (2017)	8
Çizelge 4.4. Ülkeler Bazında Kivi Üretim Alanları (2017).....	9
Çizelge 4.5. Kıtalar Bazında Kivi Üretim Miktarı (2017-16-15).....	10
Çizelge 4.6. Kıtalar Bazında Kivi Üretim Alanları (2017-16-15).....	10
Çizelge 4.7. Dünyada Kivi Üretenlerin Harita Üzerindeki Yeri (2017).....	11
Çizelge 4.8. En Çok Kivi İthalatı Yapan 10 Ülke (2016).....	12
Çizelge 4.9. En Çok Kivi İhracatı Yapan 10 Ülke (2017).....	12
Çizelge 4.10. Türkiye Kivi Üretimi (2017).....	13
Çizelge 4.11. Türkiye İl Bazında Kivi Üretimi Ton (2017).....	14
Çizelge 4.12. Türkiye İl Bazında Kivi Üretimi Dekar (2017).....	15
Çizelge 4.13. Türkiye'nin Kivi İthalat Miktarı (2016).....	16
Çizelge 4.14. Türkiye'nin Kivi İhracat Miktarı (2016).....	16
Çizelge 5.1.Yıllara Göre Kastamonu Nüfusu.....	18
Çizelge 5.2. İlçelere Göre Kastamonu Nüfusu	19
Çizelge 5.3. Kastamonu İli İnebolu İlçesi Kivi Üretim Alanı ve Miktarı	22
Çizelge 5.4. Kastamonu İli Abana İlçesi Kivi Üretim Alanı ve Miktarı.....	23
Çizelge 5.5. Kastamonu İli Çatalzeytin İlçesi Kivi Üretim Alanı ve Miktarı	23
Çizelge 5.6. Kastamonu Doğanyurt İlçesi Kivi Üretim Alanı ve Miktarı.....	24
Çizelge 5.7. Kastamonu Bozkurt İlçesi Kivi Üretim Alanı ve Miktarı	25
Çizelge 5.8. Kastamonu Cide İlçesi Kivi Üretim Alanı ve Miktarı	26
Çizelge 7.1. Üreticilerin Demografik Yapıları	35
Çizelge 7.2. Üreticilerin Tarım Dışı Gelirleri.....	38
Çizelge 7.3. Üreticilerin Kredi Kullanımı ve Kredi Kaynakları.....	38
Çizelge 7.4. Üreticilerin elektronik cihaz mevcutları.....	39
Çizelge 7.5. Kivi üretimine başlama nedenleri.....	39
Çizelge 7.6. Üreticilerin kivi yetiştirme nedenleri.....	40
Çizelge 7.7. Üreticilerin kivi yetiştiriciliği ile ilgili bilgi düzeyi.....	40

Çizelge 7.8. Üreticilerin kivi yetiştiriciliği ile ilgili bilgi eksikliği	41
Çizelge 7.9. Kivi üreticilerinin bilgi edinme kaynakları	41
Çizelge 7.10. Kivi üreticiliğine başlama yılları	42
Çizelge 7.11. Kivi üretim alaları	43
Çizelge 7.12. Kivi Ağacı Sayısı	43
Çizelge 7.13. Kivi Ağacı Yaşları.....	44
Çizelge 7.14. Kivi ağaçlarının ortalama verimleri	44
Çizelge 7.15. işletmede çalışan işçi sayısı	45
Çizelge 7.16. Üreticilerin arazi varlıkları	45
Çizelge 7.17. Üreticilerin diğer tarımsal gelir kaynakları	46
Çizelge 7.18. Üreticilerin hayvansal gelir kaynakları	47
Çizelge 7.19 Üreticilerin alet ekipman varlığı.....	47
Çizelge 7.20. Üreticilerin kivi bahçeleri sigorta durumları	48
Çizelge 7.21. Üreticilerin yıllık geliri içindeki % kivinın payı	48
Çizelge 7.22. Üreticilerin kivileri büyüklüklerine göre ayırma işlemi.....	49
Çizelge 7.23. Üreticilerin kivileri büyüklüklerine göre ayırma nedeni	50
Çizelge 7.24. Üreticilerin kivileri depolama durumları.....	50
Çizelge 7.25. Üreticilerin kivileri pazarlama şekilleri.....	51
Çizelge 7.26. Üreticilerin kivileri satış şekilleri	51
Çizelge 7.27. Kivi üretici örgütüne (kooperatif/birlik) ortak/ üyelik durumu.....	52
Çizelge 7.28. kivi üretici kooperatifinin sağlayacağı faydalar	53
Çizelge 7.29. Kivi üreticilerinin tarımsal desteklerden yararlanma durumu.....	54
Çizelge 7.30. Üreticilere verilen tarımsal desteklemelerin yeterlilik durumu.....	54
Çizelge 7.31. Kivi üreticilerinin Devletten beklentileri	55
Çizelge 7.32. Üreticiler tarafından Ülkemizdeki Tarım Politikasının Değerlendirilmesi	55

ŞEKİL DİZİNİ

Şekil 6.1. Kivilerde bir yıllık bir sürgün.....	28
Şekil 6.2. Farklı biçimlerde oluşturulmuş destek sistemleri.....	30
Şekil 6.3. Fidanlar yanlarına dikilen hereklere bağlanarak büyümeleri sağlanır	31
Şekil 6.4. Budanmamış (1) ve budanmış (2) kivi omcaları, iki yaşlı kivi dalları (3) ve üç yaşlı (4) dallarda dal yenilemeleri.....	31
Şekil 6.5. Yaz budamaları	32
Şekil 6.6. Seyreltilmiş ve normal yükleme yapılmış bir meyve dalı.....	33
Şekil 6.7. Yeni tesis edilmiş bir kivi bahçesinde destek ve sulama sitemi.....	33

SİMGELER DİZİNİ

HA	: Hektar
TL	: Türk Lirası
TSE	: Türk Standartları Enstitüsü
TÜİK	: Türkiye İstatistik Kurumu
TMO	: Toprak Mahsulleri Ofisi
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AB	: Avrupa Birliği
FTG	: Fındık Tanıtım Grubu
FAO	: Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (Food And Agriculture Organization Of The United Nations)
INC	: International Nut Council
KİK	: Kamu İktisadi Kuruluşu
İDT	: İktisadi Devlet Teşekkülü
ARIP	: Tarım Reformu Uygulama Projesi(Agricultural Reform İmplementation Project)
DGD	: Doğrudan Gelir Desteği
TSKB	: Tarım Satış Kooperatif Ve Birlikleri
DFİF	: Destekleme Ve Fiyat İstikrar Fonu
BKK	: Bakanlar Kurulu Kararı
DTÖ	: Dünya Ticaret Örgütü
KİB	: Karadeniz İhracatçı Birlikleri Genel Sekreterliği
GTİP	: Gümrük Tarife İstatistik Pozisyonu
HMB	: Fındık Pazarlama Kurulu(Hazelnut Marketing Board)
OHC	: Oregon Fındık Komisyonu(Oregon Hazelnut Commission)
IFOAM	: Uluslararası Organik Tarım Federasyonu
USDA	: Amerika Birleşik Devletleri Tarım Bakanlığı (United States Department of Agriculture)

TEŞEKKÜR

Tez konusunun belirlenmesinden itibaren, her aşamasında yardımcı olan, benim kadar emeği ve katkısı bulunan danışman hocam sayın Dr. Öğr. Üyesi Emine YILMAZ'a çok teşekkür ederim. Çalışma süresi boyunca her zaman manevi desteğini esirgemeyen aileme sonsuz teşekkür ederim.

Özgür EYDEMİR

2019

1. GİRİŞ

Geçmişten günümüze tarım tüm dünyada büyük öneme sahiptir. Tarımsal faaliyetlerle yetiştirilen ürünler insan hayatının sürekliliği açısından önemli olmaya devam edecektir.

Doksanlı yılların başından beri kivi üretimi, ülkemizdeki tarımsal üretim faaliyetlerinde yerini almıştır. Geleneksel tarım ürünlerimizin yanında yetiştirilen bir meyvedir. Yıllar boyunca ülkemizdeki kivi üretimi ve üretim alanlarının gelişmesiyle ekonomik kazanım sağlanmış ve ithalatı önlemek açısından önemli olmuştur.

Kivi, yıllar önce Çin'in Yangtze ovasında doğal olarak yetişmekte olduğu için bölgede bulunan yabancılar tarafından keşfedilmiştir. Yeni Zelanda'nın kuzey kesimlerinde ve California'da üreticiliği yapılmaktaydı. Daha sonra Akdeniz Ülkeleri, Avustralya, Güney Afrika Cumhuriyeti, Şili, ABD, Japonya gibi adı geçen ülkelerde kivi üretilmeye başlanmıştır.

Dünyadaki kivi üretimin de Çin, İtalya ve Yeni Zelanda önde gelen ülkelerdir. Türkiye de hızla yukarılara tırmanmakta olup FAO verilerine bakıldığında, Türkiye kivi üretiminde dünyada 8'inci konumdadır. Yurdumuz da doksanlı yılların başında, Karadeniz, Marmara ve Ege kesimlerinde kivi üreticiliğine başlanmıştır. Karadeniz Bölgesi, kivi yetiştiriciliğinde ekolojik istekler bakımından diğer bölgelerden daha uygun olup, ekonomik açıdan gelecekte daha önemli olacaktır.

Bu araştırmada, işletmelerin, kivi üretimi yapmaktaki nedenleri, üretim aşamasında hangi konularda yardıma ihtiyaç duydukları, karşılaştıkları zorlukların çözümü için hangi kurum ve kuruluşlardan yardım aldıkları, kredi kullanım eğilimleri, tarım dışı gelirleri, ürünlerini pazarlama yöntemleri, satış şekilleri, depolama durumları, tarımsal destek alıp almadıkları ve tarımsal desteklerin yeterli olup olmadığı, üreticilerin devletten beklentileri ve tarım politikaları ile ilgili görüşleri incelenmiştir.

2. LİTERATÜR TARAMASI

Bu çalışmalar yabancı ülkelerdeki ve yurtiçinde (Türkiye’de) yapılan çalışmalar olmak üzere iki bölümde sunulacaktır.

2.1. Yabancı Ülkelerdeki Çalışmalar

Zhang, Ark. (2017), “Kivi Meyve Suyunda Nisin ile Alicyclobacillus Sporlarına Karşı Kombine RF Tedavisinin Etkisi” konulu çalışmada; yarı organik ve organik olarak yetiştirilen kivi meyvesi 24 saat 0 °C’de 24 hafta boyunca depolamaya alınmış, meyvelerin sertlik oranı, depolama süresinde kademeli olarak azalmış, organiklerin, yumuşama hızı yarı organik meyvelerden daha yüksek olduğu görülmüştür. Saklama süresi ile bütün meyvelerde, asidite azalmıştır. Organik meyvelerde 12 hafta sonra çürüme oranı aniden artış göstermiş, 24. haftanın sonunda %35’e ulaşmıştır. Kivilerin, yetiştirme tipine bakılmaksızın, Botritis cineria enfeksiyonuyla bozulmuştur. Depolama haftasının ortalarına doğru, solunum yolu ile etilen gazı içerikleri zirveye ulaşmıştır. Floresan ölçümleri, araştırılan örnekler arasında, özellikle antioksidan durumlarında farklılık göstermiştir. Kullanılan istatistiksel değerlendirme ile elde edilen sonuçları doğrulamıştır. Bu numunelerin su verme özellikleri, antioksidan özellikleri, polifenollerin miktarı ve floresans yoğunluğundaki azalma ile ilişkisi araştırılmıştır.

Nodtvedt, Ark. (2017), “Kronik Uykusuzluk Belirtileri Olan Hastalarda Kivi Tüketiminin Etkileri” konulu çalışmada; kivi, uykuda yararlı besin etkisine sahip olup olmadığı, bağlı olarak seçilen armut meyvesiyle karşılaştırıldığında, yararlı etkileri olup olmadığı araştırılmıştır. Kronik uykusuzluk semptomlarından muzdarip olan 74 öğrenciye, 130 haftalık kivi veya armut almaları talimatı verilerek, 1 hafta temel değerlendirme yapıldıktan sonra, 4 hafta boyunca her gün yatmadan 1 saat önce yapılan kontrol sonuç ölçümleri uyku günlükleri ve actigraphy'den oluşuyordu. Ayrıca Bergen Uykusuzluk Ölçeği ve Pittsburgh Uyku Anketi İndeksi uygulanmış, sonuçlar, toplam 12 sonuç değişkeninden ikisinde (uyku kalitesi ve uyku günlüğü kullanılarak bildirilen gündüz işleyen), armutla kıyaslandığında kivi durumunu destekleyen istatistiksel olarak anlamlı bir grup-zaman etkileşimi etkisi olduğunu göstermiştir. Objektif önlemleri kullanarak böyle bir etki olmamasına rağmen, sonuçlar kivi, bazı uyku iyileştirici özelliklere sahip olabileceğini göstermektedir.

Leontowicz, Ark. (2016), “Sert Kivi Meyvesinin Biyolojik Etkinliği ve Besinsel Özellikleri Hardy, Hayward ve Bidan ile Karşılaştırılması” bu araştırmanın amacı farklı türlerde sert kivi Hardy, Hayward ve daha az bilinen Bidan biyoaktif bileşenlerini, antioksidan kapasiteleri ve insan proteinine bağlanma potansiyellerini tanımlamak ve karşılaştırmaktır. Polifenoller, flavonoidler, flavanoller, tanenler, C vitamini, lutein, zeaksantin ve diyet lifleri, hardy arasındaki ‘M1’ çeşidinde Hayward’a göre anlamlı derecede yüksektir. Çalışılan kivi meyvelerinin bağlanma özellikleri, polifenollerin insan serum albümini (HSA) ile etkileşimi ile belirlenmiştir. Dahili bir standart FTIR tekniği, HSA ile etkileşime girdikten sonra, farklı kivi meyve örneklerinin spesifik IR emme bantlarının kantitatif olarak karşılaştırılmasını sağlamıştır. hardy meyvelerinin antioksidan ve bağlanma kapasitelerinin ve FTIR kantitatif tahminlerinin "Hayward" 'dan anlamlı derecede yüksek, "Bidan" dan düşük olduğu gösterilmiştir. MS spektrumlarında “hardy” kivilerde “Hayward” ve “Bidan” ile karşılaştırıldığında bazı farklılıklar bulunmuştur. İki “hardy” çeşidi “Bidan” a benziyordu. Polifenollerin HSA ile etkileşimi, florometri / FTIR ile değerlendirilerek, farklı çeşitlerin ve ailelerin biyoaktivitesinin karşılaştırılmasını mümkün kılmıştır. Sonuç olarak, ilk kez Polonya'da yetiştirilen meyveler *A. arguta*, gelişmiş analitik yöntemler kullanılarak, yaygın olarak tüketilen kivi meyveleriyle karşılaştırılması yapılarak, Polonya ekolojik plantasyonundan elde edilen hardy meyvelerinin yüksek biyoaktivite ve besin değerlerinden dolayı, pazarlama ve tüketim için önermemize olanak sağlamaktadır.

Parka Ark. (2014), “Uzun Süreli Soğuk Depolamanın Kivi Meyve Kültürünün Fiziko Kimyasal Özellikleri ve Biyoaktif Bileşenleri Üzerine Etkisi” adlı çalışmada; Kore'de yetişen, kivi çeşitleri, kalitesinin artması için 8 ila 24 hafta boyunca soğuk depoda tutulmuştur. Sertlik durumu, başlangıçta tüm çeşitlerde belirgin bir şekilde azalmıştır. Yumuşama oranı “Hayward” da en yavaş, ardından “Hort 16A”, “Haenam”, “Daheung”, “Bidan”, “Hwamei” ve “SKK 12” izlemiştir. Çözünabilir katı madde içeriği depolanma süresiyle artarken, asit derecesi yavaş yavaş azalmaktadır. Solunum hızı zamanla arttı ve daha sonra soğuk hava deposunda azaldı. Raf ömrü en yüksek “Hayward” ve “Hort 16 A” 24 hafta, en düşük ise “SKK-12” 8 hafta idi. Kore'de yetiştirilen tüm kültür çeşitleri, “Hayward” ve “Hort 16 A” dan çok daha düşük raf ömrü gösterdi. antioksidan özelliklerine göre en yüksek raf ömrü “Hayward”, en düşük ise “SKK-12”, olduğu görülmüştür.

2.2. Yurt İçinde Yapılan alışmalar

Atak Ark. (2015), “Türkiye ve Dünya Kivi Yetiştiriciliğinin Karşılaştırılması” konulu yapılan çalışmada; düşen kivi fiyatlarını dengede tutmak amacıyla kivi sanayinin oluşturulması gerektiğii ve ölkemizde kivi yetiştiricilerinin Yeni Zelanda da uygulanan ZESPRİ modeli gibi örgütlenmelerinin, sorunların çözümünde fayda sağlayacağını ve yine örgütlenmeyle birlikte üretimden pazarlamaya kadar olan tüm olumsuz koşulların ortadan kaldırılacağını ortaya koymuşlardır.

Karadeniz (2004), “Türkiye Kivi Üretim Durumu ile Türkiye’de Kivi Üretimin Mevcut Durumu” ortaya konmuştur. Kivi üretiminde Giresun’un 2.600 dekar alan ile en fazla üretim alanına sahip olduğu, üretimde 850 tonla Yalova’nın, verimde ise Bursa, Ordu ve Yalova illerinin 3.000-3.500 kg dekara verimle önde geldikleri belirtilmiştir.

Trabzon (2002), “Rize İli Ardeşen ve Pazar İlçelerinde Kivi Yetiştiren Tarım İşletmelerinde Kivi ve ay Üretim Faaliyetlerinin Karşılaştırmalı Ekonomik Analizi” isimli çalışmasında kivi üreten işletmelerde, kivi ve çay üretiminin kıyaslamalı olarak ekonomik analizlerini yapılması amaçlamıştır. İşletmelerde kivi ve çay üretim faaliyetlerinde işgücü gibi fiziki girdi kullanım seviyeleri, üretim maliyetleri ile kar düzeyleri saptanmış ve tespit edilen sonuçlar kıyaslanarak bu ürünlerin işletmede rekabet edebilme olanakları değerlendirilmiştir.

Öztürk (2012), “Türkiye’de Kivi Yetiştiriciliğii Yapan İşletmelerin Sosyo-Ekonomik Analizi” alışmasında Türkiye’de kivi yetiştiriciliğii yapan işletmelerin sosyo-ekonomik yapılarını ortaya koymak amacıyla, Yalova, Ordu, Trabzon ve Rize illerinde 171 kivi üreticisi ile yapılan anketlerden elde edilen veriler kullanılmıştır. İncelenen işletmelerde toplam arazinin ortalama %19,2’si kivi üretimine ayrılmış bulunmaktadır. İşletme sahiplerinin Ordu ilinde %57,4’ü, Trabzon ilinde %79,4’ü, Rize ilinde %79,3’ü, Yalova ilinde %44’ü tarım dışında başka bir işte çalışmaktadır. Üreticilerin Ordu ilinde %40,7’si, Yalova ilinde, %40’ı, Rize ilinde %24,1’i, Trabzon ilinde ise %14,7’sinin sadece kivi yetiştiriciliğii yaptığii belirlenmiştir.

3. MATERYAL ve METOD

Çalışmanın ana materyalini; Kastamonu’da kivi üreticilerinden anket yolu ile elde edilen orijinal nitelikteki veriler oluşturmaktadır. Ayrıca çeşitli kuruluşlar tarafından yayınlanan kivi hakkındaki yayınlarda kullanılmıştır.

3.1. Materyal

Kastamonu’da kivi yetiştiriciliği yapan üreticilerin sosyo-ekonomik yapılarını ortaya koymak amacıyla, kivi üretiminin yapıldığı İnebolu, Abana, Bozkurt, Çatalzeytin, Doğanyurt, Cide, İlçe Tarım Müdürlüklerinden alınan bilgiler doğrultusunda, işletme sayısının az olması nedeniyle, tam sayım yöntemi kullanılarak, 77 kivi üreticisi ile anket çalışmaları yapılmıştır. Çizelge 3.1’ de Kastamonu ili kivi yetiştiriciliği yapılan ilçelerinde anket sayıları verilmiştir.

Çizelge 3.1 İlçelere Göre Kivi Üreticileriyle Yapılan Anketler

İlçeler	Anket Sayısı
İnebolu	25
Abana	21
Bozkurt	20
Çatalzeytin	4
Doğanyurt	5
Cide	2
Araç, Azdavay, Ağlı, Daday, Devrekani, Hanönü, Küre, Pınarbaşı, Seydiler, Taşköprü, Tosya, İhsangazi, Şenpazar	Kivi üretim alanı bulunmamaktadır.
Genel Toplam	77

3.2. Metod

Kastamonu yöresinde araştırmanın yürütülmesini sağlayacak veriler, İnebolu, Abana, Bozkurt, Çatalzeytin, Doğanyurt, Cide İlçe Tarım ve Orman müdürlüklerinden, kivi yetiştiriciliği yapan işletmelerle ilgili gerekli bilgiler toplanmıştır. Bu bilgilerin değerlendirilmesi sonucunda, ticari amaçla kivi yetiştiren, 77 ailenin üretim yaptığı belirlenmiştir. İşletme sayısının az olması nedeniyle tam sayım yöntemi kullanılmıştır.

Araştırma materyali olarak işletmelere ait veriler, yüz yüze görüşmeler ve anketlerle (EK 1) sağlanmıştır. Anketlerde; işletmelerin hangi amaçla üretim yaptıkları, üretim aşamasında hangi sorunlarla karşılaştıkları, sorunların çözümü için hangi kurum ve kuruluşlardan yardım aldıkları, ürünleri pazarlama yöntemleri, satış şekilleri, depolama durumları, tarımsal destek alıp almadıkları ve tarımsal desteklerin yeterli olup olmadığı ve tarım politikaları ile ilgili görüşleri gibi sorular sorulmuş olup, bu sorulara cevaplar aranmıştır.

Bilgi toplama araçları ilgili bakanlık, ve (BÜGEM), üretimi sorgulama birimi tarafından (TAGEM), Namık Kemal Üniversitesi (NKÜ), Tarım Ekonomi ve Politika Geliştirme Enstitüsü (TEAE), Karadeniz Tarımsal Araştırma Enstitüsü (KTAE), bahse konu edilen bölgenin, Abana, Çatalzeytin, Cide, Doğanyurt üretim, hayvancılık birimleri ile Kastamonu İl Ziraat Odası Başkanlığı, şeklindedir.

4. DÜNYA'DA ve TÜRKİYE'DE KİVİ YETİŞTİRİCİLİĞİ

4.1. Dünya Kivi Ekim Alanları, Üretim Miktarları

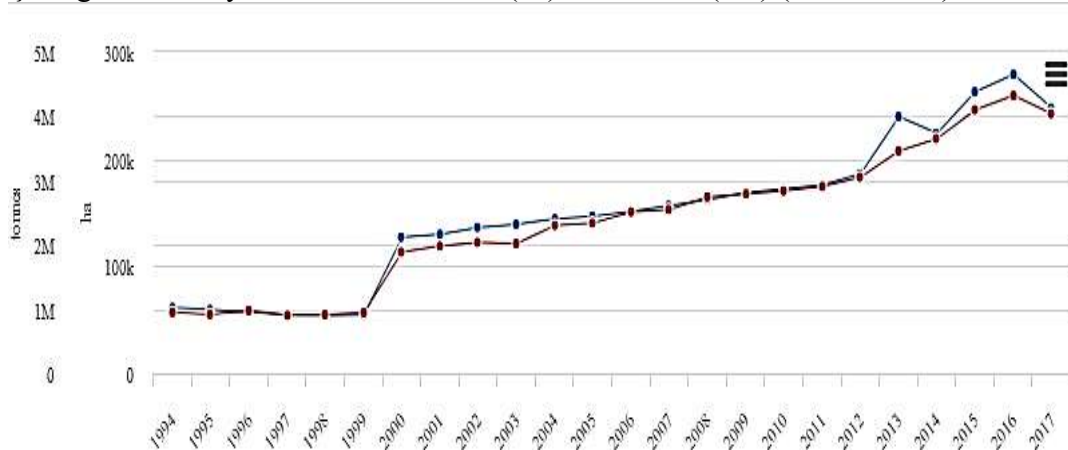
Dünyadaki kivi üretiminde, Çin, İtalya ve Yeni Zelanda önde gelen ülkeler arasındadır. Türkiye'de kivi yetiştiriciliği artarak devam etmektedir. FAO verilerine bakıldığında Türkiye kivi üretiminde 8. sırada bulunmaktadır. FAO'nun 2017 yılı verilerine göre dünyada kivi üretimi 247.793 hektar alanda 4.038.872 ton olarak gerçekleşmiştir (Anonim 2018).

Çizelge 4.1. Dünya Kivi Üretimi (ton) ve Alanı (ha) (FAO 2017)

	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Dünya Kivi Üretimi (TON)	2.728.776	2.819.277	2.914.205	3.275.095	3.447.604	4.101.274	4.323.338	4.038.872
Dünya Kivi Ekim Alanı (Ha)	172.763	175.129	183.136	214.303	219.134	262.977	279.104	247.793

Dünya kivi meyve üretimi birkaç ülkenin elinde yoğunlaşmıştır. Üreten ilk on ülke toplam dünya üretiminin %95'ine katkıda bulunurken, ilk beş üretici ülke %85'lik paya sahiptir. Dünya kivi meyve endüstrisi, artan nüfus, tüketici tercihlerinin değişmesi ve insanlar arasındaki sağlık bilincinin artması nedeniyle yıllar içinde güçlü bir büyüme göstermektedir (Anonim 2019).

Çizelge 4.2. Dünya Kivi Üretim Alanı (ha) ve Miktarı (ton) (FAO 2017)

Ülkelere göre kivi satışları 2017 yılında 2,7 milyar Amerikan doları (\$) olarak gerçekleştirilmiştir. Genel olarak kivi ihracatının değeri, 2013 yılında 2,1 milyar dolar olup, ihracatçı ülkeler ortalama %31,8 oranında artmıştır. Küresel kivi ihracatının değeri 2016'dan 2017'ye kadar %8,1 oranında değer kazanmıştır. İlk sırada Avrupa ihracatçıları, kıtalar arasında, 2017 yılında 1,19 milyar dolar değerinde ve küresel kivi ihracatının %43,9'unu gerçekleştirmiştir. İkinci sırada ise %43,7 ile Okyanusya ülkeleri (özellikle Yeni Zelanda) yer almaktadır. Latin Amerika'daki Meksika hariç, Karayipler (%7), Asya (%4,1), Kuzey Amerika (%1,2), ardından Afrika (%0,1) dahil olmak üzere daha küçük oranlarda kivi ihracatçılarıdır.

Çizelge 4.3. Ülkeler Bazında Kivi Üretim Miktarları (2017) (FAO 2017)

Ülkeler	Üretim (Ton)
Çin	2.024.603
İtalya	541.150
Yeni Zelanda	411.783
İran (İslam Cumhuriyeti)	311.307
Yunanistan	274.600
Şili	224.916
Fransa	65.632
Türkiye	56.164
Portekiz	35.411
Amerika Birleşik Devletleri	30.480
Japonya	24.456
İspanya	21.463
Kore Cumhuriyeti	7.991
İsrail	4.000
Avustralya	2.852
Karadağ	500
Kırgızistan	432
İsviçre	401
Slovenya	400
Bulgaristan	175
Kıbrıs	103
Tunus	34
Kanada	18

Çin Kivi Meyvesinin en büyük üreticisi konumundadır. Toplam 2.4 milyon ton'luk üretim ile dünyadaki toplam kivi üretiminin %50'sinden fazlasını Çin gerçekleştirmektedir. Kivi güneybatı dağlık bölgelerde ve Çin'deki Shaanxi ve Sichuan illerinde yetiştirilmektedir. Kivi Çin'e özgü olduğundan, diğer uluslara göre daha çok kivi

çeşidi üretilmektedir. Kivi üretim alanları sıralaması, Çin, Japonya, Rusya, Kore ve Fransa şeklindedir (Anonim 2018).

Çizelge 4.4. Ülkeler Bazında Kivi Üretim Alanları (2017) (FAO 2017)

Ülkeler	Üretim Alanı (Ha)
Çin	165.728
İtalya	26.403
Yeni Zelanda	11.705
İran (İslam Cumhuriyeti)	10.771
Yunanistan	9.200
Şili	8.720
Fransa	3.798
Türkiye	2.744
Portekiz	2.650
Japonya	1.826
Amerika Birleşik Devletleri	1.780
İspanya	1.485
Kore Cumhuriyeti	492
İsrail	177
Avustralya	173
Kırgızistan	42
Karadağ	25
Bulgaristan	21
Slovenya	20
İsviçre	19
Kıbrıs	6
Tunus	6
Kanada	3

Coğrafi olarak, küresel kivi meyve pazarı için Amerika kıtasının kuzey, güney bölgeleri ile Avrupa, Asya kıtasının okyanus kıyıları ayrılmış olup, Asya ülkeleri kivi yetiştiriciliğinde ilk sıralardadır. Tüm bölgeler arasında, Asya Pasifik, tüketim açısından pazardaki en büyük paya sahiptir.

Çizelge 4.5. Kıtalar Bazında Kivi Üretim Miktarı (FAO 2017)

Kıtalar	Yıllar	Üretim (Ton)
Asya	2017	2.429.057
Avrupa		939.732
Okyanusya		414.635
Amerika		255.414
Afrika		34
Asya	2016	2.810.226
Avrupa		849.182
Okyanusya		413.383
Amerika		250.514
Afrika		34
Asya	2015	2.562.406
Avrupa		866.078
Okyanusya		411.610
Amerika		261.147
Afrika		33

Üretim miktarında olduğu gibi üretim alanları yönünden de Asya kıtası birinci durumdadır. 2017 yılı FAO verileri baz alınarak üretim alanları verilmiştir.

Çizelge 4.6. Kıtalar Bazında Kivi Üretim Alanları (FAO 2017)

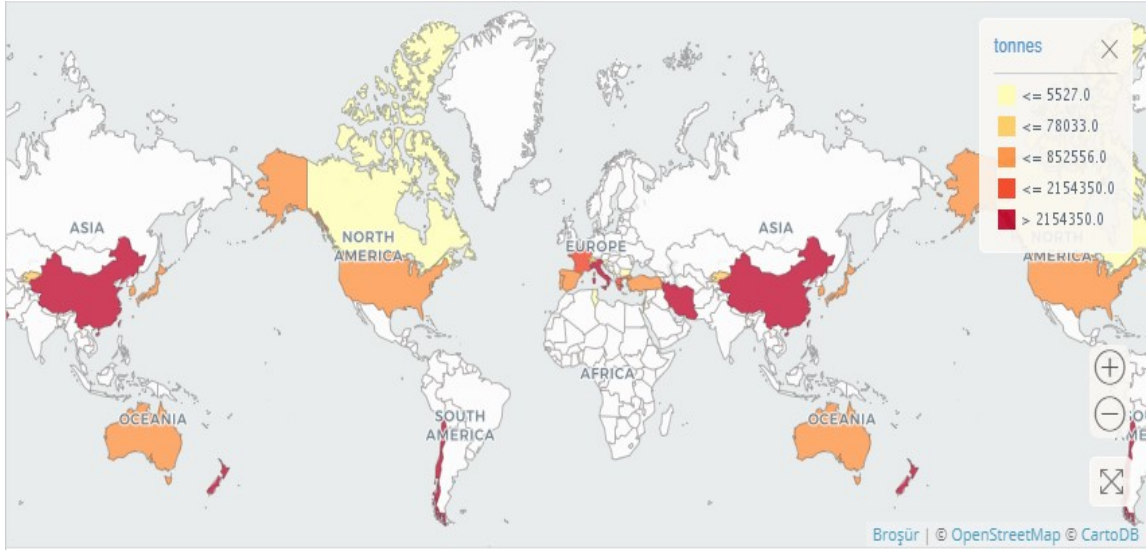
Kıtalar	Yıllar	Üretim Alanı (Ha)
Asya	2017	181.786
Avrupa		43.621
Okyanusya		11.878
Amerika		10.503
Afrika		6
Asya	2016	213.045
Avrupa		43.615
Okyanusya		12.069
Amerika		10.369
Afrika		6
Asya	2015	196.895
Avrupa		42.540
Okyanusya		12.235
Amerika		11.300
Afrika		6

Kivi meyvesi üretimi, özellikle 2009 yılından itibaren, üretiminin ve depolanmasının sıkıntı yaratmaması, isteğin yoğun bir şekilde olması gibi nedenlerle artmıştır. Üretim devletler arasında rekabet yaratmıştır. Yakın zaman içerisinde kivi ile ilgili ilk olarak ticari

işletme Yeni Zelanda da oluşturulmuştur. Yeni Zelanda yoğun kivi üretimi ile İtalya' dan sonra gelmektedir. Yeni üretim alanları ile birçok ülke üretim rekabetine katılmışlardır.

Yeryüzünde kivi üretimi 2009 yılından itibaren yukarı doğru ivme kazanmış ve artış göstermiştir. Yeryüzünde en çok kivi üretimi yapan devletler, İtalya, Fransa, Yunanistan, İran, Türkiye, İspanya'dır. Bu devletlerin dört tanesi Avrupa Birliği üyesidir.

Çizelge 4.7. Dünyada Kivi Üretenlerin Harita Üzerindeki Yeri (FAO 2017)

4.2. Dünyada Kivi Ticareti

Kivi meyvesinin en önemli tüketicileri üretici ülkeler yanında Avrupa ülkeleri ve Japonya'dır. Kivi tüketim ve kullanım alanları taze tüketim, muhafaza, imalat sanayi, fermantasyon teknolojisi gibi başlıklar altında incelenebilir. Olgun meyvelerin kabukları bıçakla soyularak yenilmektedir. Meyve eti şeftali erik sertliğinde, mayhoş, tatlı ve hafif kokuludur. Meyveler Avrupa ülkelerinde yoğun bir şekilde soyulup dilimlenerek meyve salataları içinde de tüketilmektedir. Taze meyveler dilimlenerek, beyaz ve kırmızı etlerin yanında limon ve diğerleri gibi garnitür olarak da tüketilmektedir.

Uluslararası kivi isteğindeki çoğalma özellikle çok yağış alan bölgelerin meyvelerine gösterilen ilgi nedeniyle çok ciddi artış göstermektedir.

Çizelge 4.8. En Çok Kivi İthalatı Yapan 10 Ülke (FAO 2016)

Ülkeler	İthalat Miktarı (Ton)
Çin	202.248
İspanya	163.628
Belçika	153.115
Almanya	124.265
Japonya	93.192
Amerika Birleşik Devletleri	82.742
Fransa	66.494
Rusya Federasyonu	63.949
Hollanda	56.868
İtalya	51.007

Kivi'nin üretildiği ülkeler baz alındığında, dünyada en çok yetiştirilen kivi türü *Actinidia deliciosa* ya da “Hayward” cinsidir. Kabuğunun tüylü olmasıyla bilinen bu cins, dünyada ticareti yapılan kivi'nin %90-95'ini oluşturmaktadır.

Çizelge 4.9. En Çok Kivi İhracatı Yapan Ülkeler (World Factbook 2017)

Sıra	İhracatçı	2017 Kivi İhracatı	% Dünya Toplamı
1.	Yeni Zelanda	1.2 milyar ABD doları	% 43.6
2.	İtalya	527,6 milyon dolar	% 19.5
3.	Belçika	329,6 milyon dolar	% 12.2
4.	Şili	188 milyon dolar	% 6.9
5.	Yunanistan	130,6 milyon dolar	% 4.8
6.	İran	65 milyon dolar	% 2.4
7.	Hollanda	55,5 milyon dolar	% 2.1
8.	Fransa	43,6 milyon dolar	% 1.6
9.	Amerika Birleşik Devletleri	31,4 milyon dolar	% 1.2
10.	Hong Kong	30,9 milyon dolar	% 1.1
11.	İspanya	29,9 milyon dolar	% 1.1
12.	Almanya	24,3 milyon dolar	% 0.9
13.	Portekiz	22 milyon dolar	% 0.8
14.	Litvanya	8,8 milyon dolar	% 0.3
15.	Çin	7,1 milyon dolar	% 0.3
16.	Polonya	4,8 milyon dolar	% 0.2
17.	Güney Kore	3,1 milyon dolar	% 0.1
18.	Avustralya	2,5 milyon dolar	% 0.1
19.	Slovenya	2,3 milyon dolar	% 0.1
20.	Birleşik Krallık	2,1 milyon dolar	% 0.1
21.	Çek Cumhuriyeti	2 milyon dolar	% 0.1
22.	Letonya	1,3 milyon dolar	% 0.05
23.	Avusturya	1,2 milyon dolar	% 0.04
24.	Danimarka	1 milyon dolar	% 0.04
25.	Türkiye	\$ 906.000	% 0.03

4.3. Türkiye’de Kivi Üretim Miktarları ve Üretim Alanları

Doğu Karadeniz Bölgesi'nde doksanlı yıllarda çok az meyve bahçesi bulunmaktaydı. Ancak son zamanlarda sulama sistemlerinin kurulması ile birlikte, Türkiye'de kivi endüstrisi geliştikçe taze kivi tüketimi artmaktadır. Türkiye'de kivi yetiştiriciliğinin araştırılması ilk olarak 1990'lı yıllarda Yalova Atatürk Bahçecilik Merkez Araştırma Enstitüsü'nde başlamıştır. Bu maksatla, kivi ile ilgili araştırma programlarının sayısı her geçen yıl artmaktadır.

Çizelge 4.10. Türkiye Kivi Üretimi (2017) (Kiwifruit 2017)

Türkiye'deki kivi üreticileri, küçük üretici birlikleri halinde düzenlenmiştir. Ancak, bunlar henüz ulusal çoğunluk oluşturmamaktadır. Böyle bir birleşik ulusal örgüt, Türk kivisinin üretim, depolama, paketlenme ve pazarlaması ile ilgili sorunlarını çözmeyi çok daha kolay hale getirecektir.

Çizelge 4.11. Türkiye İl Bazında Kivi Üretimi Ton (2017) (TÜİK 2017)

No	İl bazında kivi üretim miktarı ve kivi ağacı sayıları	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve (Kivi) - Adet Sayısı	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı ve (Kivi) - Adet Sayısı	Verim ve (Kivi) - Kg/Meyve Veren Ağaç	Üretim Miktarı ve (Kivi) – Ton
1	Adana	432.005	26.320	58	25.009
2	Antalya	151.148	15.195	49	7.336
3	Artvin	165.771	62.669	35	5.784
4	Balıkesir	158.264	14.325	33	5.286
5	Bartın	117.807	45.039	43	5.041
6	Bursa	160.410	2.400	21	3.440
7	Düzce	68.670	96.450	31	2.135
8	Giresun	73.459	17.523	28	2.024
9	Hatay	55.550	15.949	35	1.955
10	Kahramanmaraş	24.058	16.230	58	1.394
11	Kastamonu	15.000	1.060	37	562
12	Kocaeli	17.230	2.295	29	498
13	Mersin	12.150	4.463	32	391
14	Muğla	9.613	4.040	35	334
15	Ordu	5.545	2.730	39	218
16	Osmaniye	7.931	10.642	19	151
17	Rize	2.620	8.680	32	85
18	Sakarya	2.625	460	30	78
19	Samsun	1.885	250	39	73
20	Sinop	1.896	1.630	32	61
21	Trabzon	3.650	1.615	9	33

Kivi üretimi meyve veren ve vermeyen ağaçları kapsamaktadır. Meyve alınabilmesi için her iki ağacın da dikilmesi gerekir. Türkiye’de 2017 yılında 1.488.847 meyve veren kivi ağacından 61.920 ton meyve elde edilmiştir. 2018 yılında üretim 80 bin ton civarındadır. Ülkemizde arz, talebi karşılayamamakta kalan kısım ithalatla karşılanmaktadır. Örneğin 2017 yılında yapılan taze kivi ithalatı 6.410 ton olmuştur (toplam tüketimin yaklaşık %10’u). Arzın talebi karşılamamasının en önemli nedeni olarak, kolaylıkla bozulabilen bir meyve olan kivin depolanması için soğuk hava depolarının yetersizliği gösterilmektedir.

Çizelge 4.12. Türkiye İl Bazında Kivi Üretimi Dekar (2017) (TÜİK 2017)

No	İl bazında kivi üretim miktarı ve kivi ağacı sayıları	Meyve Veren Yaşta Ağaç Sayısı ve (Kivi) - Adet Sayısı	Meyve Vermeyen Yaşta Ağaç Sayısı ve (Kivi) - Adet Sayısı	Verim ve (Kivi) - Kg/Meyve Veren Ağaç	Toplu Meyveliklerin Alanı ve (Kivi) – Dekar
1	Adana	432.005	26.320	58	5.737
2	Balıkesir	158.264	14.325	33	3.520
3	Artvin	165.771	62.669	35	3.308
4	Antalya	151.148	15.195	49	2.978
5	Düzce	68.670	96.450	31	2.911
6	Bartın	117.807	45.039	43	2.778
7	Giresun	73.459	17.523	28	2.050
8	Bursa	160.410	2.400	21	1.985
9	Hatay	55.550	15.949	35	1.454
10	Osmaniye	7.931	10.642	19	721
11	Kahramanmaraş	24.058	16.230	58	538
12	Rize	2.620	8.680	32	362
13	Kocaeli	17.230	2.295	29	359
14	Mersin	12.150	4.463	32	282
15	Kastamonu	15.000	1.060	37	251
16	Muğla	9.613	4.040	35	215
17	Ordu	5.545	2.730	39	173
18	Yalova	1.020	3.030	20	60
19	Trabzon	3.650	1.615	9	56
20	Sinop	1.896	1.630	32	51
21	Sakarya	2.625	460	30	46
22	Samsun	1.885	250	39	44

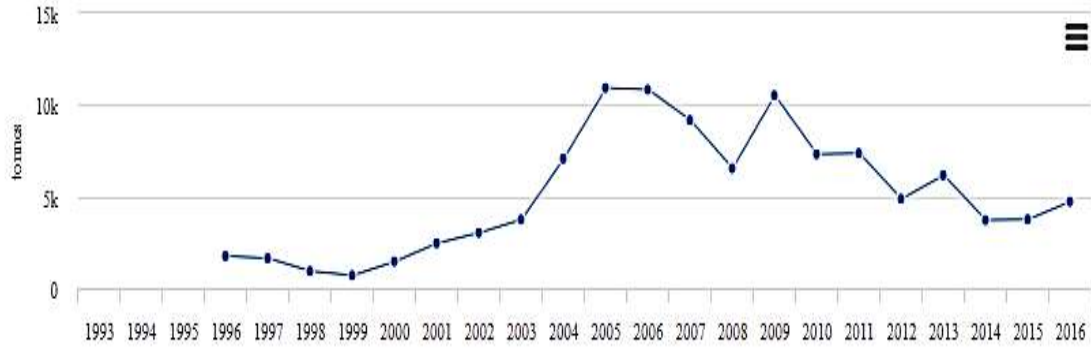
4.4. Türkiye’de Kivi Tüketimi

Ülkemizde 1988 yılında başlatılan çalışmalarla yağış alan illerde kivi meyvesi üretimi yapılmaktadır. Karadeniz Bölgesi’nin, kivi yetiştiriciliği bakımından yeterli yağış aldığı bilinmektedir. Böylece; Karadeniz Bölgesinin kivi yetiştiriciliğinde ekonomik açıdan uygun olduğu ortaya konulmuştur. Ülkemizde doksanlı yıllardan bu yana kivi yetiştiriciliği yapılmaktadır. Kivi üretiminin artışı devam ederken yeni bahçelerin de kurulmasıyla birlikte kivi fidanı ihtiyacı da oluşmaktadır. Bu arada, üretimi yapılan ve hasat zamanı gelen kivilerin meyve olarak tüketilmesinin dışında farklı tüketim alanlarının oluşması ve yeni kivi çeşitlerinin de ülkemize kazandırılması kivi meyvesinin geleceği açısından önemli kazanımlar doğuracaktır (Anonim 2013).

4.5. Türkiye Kivi İthalat ve İhracatı

Türkiye kivi üretiminde dünya'da yapılan üretim miktarıyla, 8. sırada yer almaktadır. Ülkemizde yıllık üretilen kivi'nin iç piyasa ihtiyacını karşılama potansiyeli olmadığı için yurtdışından kivi meyve ihtiyacı karşılanmaktadır. 2016 yılı FAO verilerine göre 4.721 ton kivi ithalatı yapılmıştır.

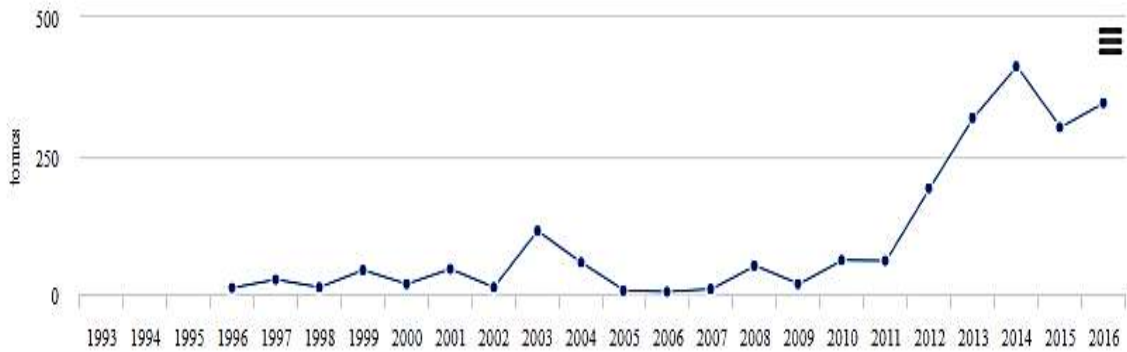
Çizelge 4.13. Türkiye'nin Kivi İthalat Miktarı (2016) (FAO 2016)
1993-2016

Kivi meyvesinin ülkemizde üretiminin artmasına rağmen hala çok düşük olduğu ve ülkemizin ihtiyacını da karşılaya bilecek seviyede olmadığı görülmektedir. 2016 yılı FAO verilerine göre 345 ton kivi ihracatı yapılmıştır.

Çizelge 4.14. Türkiye'nin Kivi İhracat Miktarı (2016) (FAO 2016)

1993-2016

5. KASTAMONU İLİNİN GENEL ÖZELLİKLERİ

5.1. Kastamonu Tarihi

Kastamonu ili eski bir geçmişe sahiptir. Yapılan kazı araştırmaları sonucunda, çok eski çağlara ait, eski bir yerleşim yeri olarak belirlenmiştir. Dünyamızın var oluşundan bu yana ülkemizde eski insanların yaşadığı kanıtlanmıştır. Kavimlere ait, çivi yazısı tabletlere de Hitit arşivlerinde rastlanmıştır. Kastamonu, Orta Asya'dan gelen göçler nedeniyle, bu güne kadar önemli bir yaşam merkezi olmayı sürdürmüştür

5.2. Konumu ve Doğal Yapısı

Kastamonu ilinin denizden yüksekliği 775 m'dir. Yüzölçümü 13.108,1 km² dir. Denize kıyı yükseltiiler şeklinde uzanan dağlar yer almaktadır. Güneyde akarsular bulunmaktadır. En önemlisi Gökırmak vadisidir. Devrez vadisinin il hudutları içinde kalan kısmı Tosya Ovasını meydana getirmektedir.

5.3. Doğal Bitki Örtüsü

Kastamonu ili bitki örtüsü bakımından orman ve fundalıklar geniş bir yer kaplamaktadır. İlde genel olarak ağaç çeşitleri; kızılcam, karaçam, sarıçam, göknar, ardıç gibi ibrelilerle, kayın, meşe, kavak, kestane ve çınar gibi yapraklılardan oluşmaktadır. Ayrıca yabangülü, çobanpüskülü, kocayemiş, böğürtlen, yabani fındık gibi ufak formda ağaçlarda bulunmaktadır. Yağış ve nem oranı yüksek olması nedeni ile zengin bir orman altı örtüsüne sahiptir.

5.4. Kastamonu İli Fiziki Coğrafyası

Kastamonu İli kapladığı bölge alanında yükselti eğrileri mevcuttur. Karadeniz'e paralel uzanan dağlardan oluşmaktadır. Gürüh Dağı (1493m), Ballı Dağı (1400m), Isırganlı Dağı, gibi dağlar bulunmaktadır. Güneyinde ise Ilgaz dağları uzanmaktadır.

5.5. İklimi

Kastamonu ilinin iklim bakımından denize yakın bölgeleri bol yağış almaktadır. İç kısımlara gidildikçe sert karasal iklim görülmektedir.

5.6. Nüfusu

Kastamonu Merkez İlçe, Kastamonu, TR82 Bölgesi ve Türkiye için 2008'ten 2018 yılına kadar toplam nüfustaki değişimler Çizelge-5.1 ve Çizelge-5.2 ile gösterilmiştir. Kastamonu Merkez'deki nüfus değişim trendi, dönemsel olarak Kastamonu genelinden ve TR82 bölgesinden farklılık gösterebilmektedir. Kastamonu'nun diğer ilçeleri devamlı olarak dışarıya göç verip nüfusları azalırken, merkezde bulunan üniversite ve askeriye gibi etkenlerle merkez nüfusunda fazla bir azalma beklenmemektedir. Özellikle son yıllara sarıh olarak, ikametgah edilen yere göre kayıtlar tutulmaktadır. Bu doğrultuda Merkez nüfusu üzerinde yapılan ileriye dönük nüfus projeksiyonları daha tutarlı olacaktır. Kastamonu Merkez nüfusunda meydana gelecek değişimler TR82 Bölgesini büyük oranda etkileyecektir (Yıldız 2013).

Çizelge 5.1.Yıllara Göre Kastamonu Nüfusu (ADNKS 2018)

Yıl	Kastamonu Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu
2018	383.373	191.431	191.942
2017	372.373	184.289	188.084
2016	376.945	188.039	188.906
2015	372.633	184.585	188.048
2014	368.907	183.564	185.343
2013	368.093	183.188	184.905
2012	359.808	177.647	182.161
2011	359.759	177.666	182.093
2010	361.222	178.875	182.347
2009	359.823	177.152	182.671
2008	360.424	176.832	183.592
2007	360.366	176.954	183.412

Çizelge 5.2. İlçelere Göre Kastamonu Nüfusu (ADNKS 2018)

Yıl	İlçe	İlçe Nüfusu	Erkek Nüfusu	Kadın Nüfusu	Nüfus Yüzdesi
-----	------	-------------	--------------	--------------	---------------

2018	Merkez	148.931	74.647	74.284	38,85%
2018	Tosya	40.245	19.528	20.717	10,50%
2018	Taşköprü	38.849	19.075	19.774	10,13%
2018	Cide	23.329	11.855	11.474	6,09%
2018	İnebolu	21.738	10.960	10.778	5,67%
2018	Araç	18.863	9.306	9.557	4,92%
2018	Devrekani	13.482	6.743	6.739	3,52%
2018	Bozkurt	9.920	5.002	4.918	2,59%
2018	Daday	8.749	4.282	4.467	2,28%
2018	Azdavay	7.726	3.924	3.802	2,02%
2018	Çatalzeytin	7.035	3.546	3.489	1,84%
2018	Doğanyurt	6.153	3.086	3.067	1,60%
2018	Küre	6.119	3.147	2.972	1,60%
2018	Pınarbaşı	6.020	3.116	2.904	1,57%
2018	İhsangazi	5.469	2.656	2.813	1,43%
2018	Şenpazar	5.002	2.589	2.413	1,30%
2018	Abana	4.248	2.204	2.044	1,11%
2018	Hanönü	4.156	2.098	2.058	1,08%
2018	Seydiler	4.143	2.073	2.070	1,08%
2018	Ağlı	3.196	1.594	1.602	0,83%

5.7. Kastamonu İli Sosyo-Ekonomik Durumu

Kastamonu ili insanların satın alma gücü ortalama olarak yüzde ellinin üzerinde bir seviyededir. Çiftçiliğin önde olduğu sanayinin orta düzeyde olduğu, ilin geliri orman ve orman ürünleri işletmesinden oluşmaktadır. Çalışma imkanı azdır. Eğitim, sağlık imkânları, sosyal güvenceleri sınırlı olarak devam etmektedir. Genç insanların başka şehirlere gitmesi ile çiftçilik atadan kalma yöntemlerle sürdüren, toprakları terk etmeyen yaşlı ve eğitim düzeyi düşük kişilere kalmaktadır. Üretimin atadan kalma yöntemlerle sürdürülüyor olması, üretim, verim ve gelirin düşmesi eğilimini doğurmaktadır. Bu durum, ilin tarımını ve tarımın geleceğini olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Sonuçta, köylerdeki araziler boş bırakılmaktadır. Tarım yapılan bölgelerde yeni yatırımların yapılarak, yeni tarım tekniklerinin kullanılması benimsenmelidir. Söz konusu bölgede entegre tarım işletmelerinin kurulması şarttır. İstihdam verimlilik açısından, gerekli girdilerin sağlanması için yeterli ve süreklilik gösteren sermaye akışına ihtiyaç vardır. Kastamonu'daki tarımsal işletmelerin tamamına yakını aile işletmeleri olup, sermaye sıkıntısı çekmektedirler. Bu gibi sebeplerle tarımsal üretim faaliyetleri istenilen düzeye ulaşamamaktadır (Anonim 2017).

Kırsal kesimdeki üreticilerin büyük kısmı bakım ve besleme işleri daha kolay olan yerli ırkları tercih etmektedirler. Bitkisel üretimde ise; sertifikalı tohumluk kullanımındaki

yetersizlik, yeni üretim tekniklerinin çiftçiye anlatılması ve ulaştırılmasındaki yetersizlik, mekanizasyon problemi, makinelerin optimum kullanılmaması, düşük verime neden olmaktadır. Bölgede bulunan arazilerin dar ve parçalı olması, yetersiz girdi kullanımı gibi, sulama imkanlarının yetersizliğinden oluşmaktadır (Anonim 2016).

5.8. Yayımlı Hizmetlerindeki Problemler

Kastamonu il bölgesinde 370 adet tarımsal amaçlı kooperatif bulunmaktadır. Bunların çoğunluğu orman ürünleri işlenmesine yönelik kooperatiflerdir.

İlde pazarlamanın asli ve tali görevlerini yerine getirecek organizasyon yapısı yoktur. Tarıma dayalı sanayinin yetersizliği nedeniyle hammaddelerin mamul elde etmek için işlenememesi nedeniyle katma değer kaybı yaşanıyor olması başlıca pazarlama sıkıntısıdır. Bitkisel üretim bakımından, önemli bir yere sahip olan sarımsakta değişken pazar sorunları yaşanmaktadır.

İldeki ilçe sayısı 20 olup, merkez dahil 20 belediye ve 1.060 köy bulunmaktadır. Köylere bağlı ayrıca 2.593 adet yerleşim birimi vardır. Türkiye genelinde toplam 1.060 adet köyü ile 3. sırada, toplam 3.653 adet kırsal yerleşim yeri ile 2. sırada ve yine toplam 9.354 km köy yolu ağı ile 3. sırada yer almaktadır. İlde 1060 köy ve bu köylere bağlı 2.593 mahalleden oluşan toplam 3.653 yerleşim birimi bulunmaktadır (Anonim 2016).

İl ekonomisine hakim olan en önemli sektör tarımdır. İlin toplam arazisinin %64'lük bölümünü orman alanları kaplamaktadır. Tarım alanı ise toplam arazisinin ancak %28'inden oluşmaktadır. Üretilen tarım ürünleri buğday, arpa ve patatestir. Sanayi bitkisi olarak da şeker pancarı, kendir, sarımsak üretilmektedir. Tüm Türkiye'de üretilen sarımsağın %14'ü burada üretilmektedir. Türkiye'nin gayrisafi yurtiçi hâsılasına Kastamonu'nun katkısı ise %0,46 düzeyindedir (Anonim 2016).

5.9. Kastamonu İlçeleri ve Kivi Yetiştiriciliği

Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verilerine göre, son beş yılda Kastamonu ilinde kivi üretimi iki katından fazla artış göstermiştir. Yıllara göre, ekili alan, üretim, ağaç başına ortalama verim ve toplam ağaç sayısı incelendiğinde 2018 yılında 2014 yılına göre, Kastamonu’da kivi tarımı yapılan alan yüzde 5,28 azalmış, üretim yüzde 117, ağaç başına ortalama verim yüzde 45,8 ve toplam ağaç sayısı yüzde 3,86 artmıştır. Kastamonu’da kivi üretim miktarı 2014 yılında 154 ton iken 2017 yılında 2 katından fazla artarak 341 tona ulaşmaktadır. 2018 yılında 334 tona düşmüştür. 2014 yılında ağaç başına 24 kilogram olan ve 2015 yılında itibaren artan ortalama verim 2018 yılına kadar 35 kilogram’da sabit kalmıştır. Meyve veren ağaç sayısı 2017 yılında 9783 adet ile en yüksek sayıya ulaşmıştır. Türkiye’de 21 ilde kivi üreticiliğinin üretim miktarı açısından ilk üç sırayı Adana, Antalya ve Artvin illeri almaktadır. 2014 yılında Türkiye genelinde üretilen toplam 31 bin 795 ton kividenden yüzde 0,48’i Kastamonu ilinde üretilmekle birlikte, ağaç sayısı ve verime paralel olarak Kastamonu ilinde, 2018 yılında Türkiye toplam üretiminin yüzde 0,54’ünü üretir hale gelmiştir (Anonim 2018).

5.9.1. İnebolu İlçesi

Kastamonu'nun ilçelerinden Karadeniz sahil şeridinde sahip biri olan İnebolu, tarihiyle köklü bir geçmişe sahiptir. İnebolu, Türkiye Cumhuriyeti tarihinde ilk İstiklal Madalyası’na sahip ilçe özelliğini de taşımaktadır. Kurtuluş Savaşı sırasında kilit bir rol oynayarak, tüm ilçe halkının İnebolu, Küre, Kastamonu ve Çankırı üzerinden Anadolu’ya zor şartlarda cephaneye taşıyarak savaşın seyrini etkileyen nadir olaylardan biridir. Şapka İnkılabını, İnebolu’da açıklanması, İnebolu’nun önemini bir kere daha göstermiştir. Kastamonu’ya yaklaşık 93 km uzaklıkta olan İnebolu’da 145 mahalle ve 81 köy vardır. İnebolu’nun hem dağlar arasında hem de kıyı kenarında olmasından dolayı köyler dağınık ve sayıca fazladır. Kent nüfusu %41,79 iken kırsal nüfusunun %58,21 olması İnebolu’nun kentleşmesini tamamlayamadığını göstermektedir. Sürekli göç vererek nüfusunda azalma olmasına rağmen İnebolu’da genç nüfus oranı yüksektir. Sanayi ise çok gelişmiş olmamakla birlikte imalat sanayinde faaliyet gösteren işletmelerden, kereste, un, balık ve deniz ürünleri gibi alanlarda yoğunlaşmıştır. Meyve ürünlerinden sınırlı çeşitte İnebolu’da üretilmektedir. Üretim değeri olarak Çilek, Kestane, Elma, Fındık, Kivi, İncir ve Kiraz Kastamonu’da ve TR82 bölgesinde meyve üretiminde önemli bir yere sahiptir. İnebolu her ne kadar ekilebilen tarım arazisi açısından güçlü olmasa da meyve ve sebze alanları açısından yoğun ekime sahiptir. Seracılık ile meyve ve yeşil sebze üretimi artış göstermektedir. İnebolu’da meyvecilik ve sebzeçilik yapan

kişilerin İstanbul gibi farklı illerde kurulan pazarlarda satış yapmaktadırlar. Çilek ve kivi üretiminin yaygınlaştırılması bakımından, tarımla uğraşan kişilerin desteklenmesi önemlidir. Hem deniz kıyısında ve hem de dağların arasında doğal güzelliğin ortasında kurulmuş olması İnebolu'yu kendine has bir özel konuma taşımıştır (Keser 2013).

Çizelge 5.3. Kastamonu İli İnebolu İlçesi Kivi Üretim Alanı ve Miktarı (TÜİK 2018)

Yıl	Üretim Alanı (Da)	Ortalama Verim (Kg/ağaç)	Üretim Miktarı (Ton)
2014	70	35	44
2015	70	33	41
2016	50	37	101
2017	50	35	97
2018	50	35	97

5.9.2. Abana İlçesi

Abana, Karadeniz sahil şeridinde sahip Kastamonu ili sınırları içerisinde yer alır. İlçe il merkezine 98 km uzaklıktadır. İlçenin, doğusunda Çatalzeytin, Güney ve batısında Bozkurt İlçeleri ile sınır komşusudur. İlçenin Kuzeyi ise Karadeniz ile çevrilidir. İlçe'nin tarihi M.Ö.20. yüzyıl öncesine kadar geriye gitmektedir. İlçe, tarihi sahnesinde önemli bir yere sahiptir. Danişmentliler, Selçuklular ve Candaroğulları Abana'da hâkimiyet kuran Türk beyliklerindedir. Abana'da belde bulunmamakla birlikte, İlçede 10 köy mevcuttur. İlçenin 2018 itibarıyla toplam nüfusu 4.248 dır. Abana'da kentleşme oranı yüksek seviyededir. İlçede nüfus yıllar itibarıyla dalgalı bir seyir izlemektedir. Genel olarak düşme eğilimindedir. Abana, Kastamonu ilçeleri arasında en çok turist çeken ilçelerden biridir. İlçede meyve ve sebze üretimi içerisindeki payı ise sınırlıdır. İlçe, Kastamonu ve TR82 bölgesi içerisinde yenidoğuşya üretiminin tamamını karşılamaktadır. Abana 1.865 dekar tarım alanı ile Kastamonu tarım alanının %0,11'ini karşılamaktadır. Abana'nın TR82 Düzey 2 Bölgesindeki yeri irdelendiğinde meyve bahçeleri alanının payının %1,04 olduğu görülmektedir. Meyve ürün gruplarının çoğunun Abana'da üretimi sınırlıdır. Fındık, kivi, ceviz, erik, elma ve kestane üretimi diğer meyvelere göre daha fazladır. Kastamonu kivi üretiminin %41'ini, elma (Grannysmith) üretiminin %17'si, Trabzon hurması üretiminin ise %16'sı Abana üreticileri tarafından karşılanmaktadır (Arslan ve Gül 2013).

Çizelge 5.4. Kastamonu İli Abana İlçesi Kivi Üretim Alanı ve Miktarı (TÜİK 2018)

Yıl	Üretim Alanı (Da)	Ortalama Verim (Kg/ağaç)	Üretim Miktarı (Ton)
2014	32	8	12
2015	32	30	45
2016	32	26	43
2017	30	30	46
2018	30	25	38

5.9.3. Çatalzeytin İlçesi

Çatalzeytin Kastamonu İli içinde nüfus, yüz ölçümü ve sosyo – ekonomik açıdan orta derecede gelişmiş bir ilçe konumundadır. 2018 verilerine göre 7.035 kişilik bir nüfusa ve 368 km² yüzölçümüne sahiptir. İlçe’ de nüfus son 40 yılda %60 oranında azalmıştır. Bu azalışın nedeni, çalışma amaçlı olarak yurt dışına gidilmesidir. Çatalzeytin ekilebilir tarım alanı açısından da potansiyeli düşük bir ilçedir. İlçe’ de meyve üreticiliği önem arz etmektedir ve meyve ürün gruplarının çoğu İlçe’ de üretilmektedir. Ceviz, elma erik ve fındık öne çıkan meyvelerdir. İlçe’ de balıkçılık faaliyetleri de yaygın durumdadır. En çok hamsi bulunmaktadır. İlçe’ de nüfus düşük olmasına rağmen, çalışma amacıyla İlçe dışına çıkanların geri dönmesiyle yaz aylarında turizm anlamında canlılık yaşandığı söylenebilir. Kıyı ve yat turizmi için uygun olan İlçe’de ayrıca bisiklet biniciliği ve doğa yürüyüşü gibi faaliyetler gerçekleştirilmektedir (Ünal 2013).

Çizelge 5.5. Kastamonu İli Çatalzeytin İlçesi Kivi Üretim Alanı ve Miktarı (TÜİK 2018)

Yıl	Üretim Alanı (Da)	Ortalama Verim (Kg/ağaç)	Üretim Miktarı (Ton)
2014	32	20	22
2015	32	20	22
2016	32	21	23
2017	32	22	24
2018	26	26	23

5.9.4. Doğanyurt İlçesi

Doğanyurt, Kastamonu’nun kuzeyinde bulunmaktadır. Doğanyurt ilçesi Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi verilerine göre 2007 – 2012 döneminde TR82 Bölgesi’nde yer alan 41 ilçe arasında en fazla nüfusu azalan ilçedir. İlçenin ilk yerleşim yerinin, ilçe

merkezinin Karadeniz'den 150 metre yükseklikteki Asar Tepe mevkiinde bulunan kale çevresinde olduğu bilinmektedir. İlçe MÖ 4. yüzyılda Pontuslular tarafından kurulduğu sanılmaktadır. İlçe; iklim, coğrafya ve paralelinde yerleşim bakımından Doğu Karadeniz Bölgesi'ne oldukça benzerdir. Doğanyurt ilçesinin kuzeyinde Karadeniz, doğusunda İnebolu, güneydoğusunda Küre, güneyinde Azdavay, güneybatısında Şenpazar, batısında ise Cide ilçeleri bulunmaktadır. Arazi tamamı ile engebelidir. Bölgede düz arazi yok denebilecek kadar azdır. Arazi düzeyinin tamamına yakını orman örtüsü ve çalılıklarla kaplıdır. Ulaşım genel olarak yüksek kesimlerden denize kadar uzanan vadileri izlemektedir. Bölge arazisini vadilerin bölmesi nedeniyle grup köyler oluşmuştur. Birçok derenin oluşturduğu Meset Çayı ilçe merkezinden geçmektedir. İlçe merkezinde rakım 5 metredir. Kışları yağışlı, yazları sıcak ve kurak geçmektedir. Yoğun bitki örtüsüne sahiptir. Orman bakımından çok zengindir. Ormanlar Karaçam, Sarıçam, Gökmar, Kayın, Meşe, Kestane vb. ağaçlar ile zengin bitki örtüsünden oluşmaktadır. İlçe büyükbaş hayvan varlığının rekabet yaratabilecek miktarsal bir büyüklükten söz edilememektedir. Doğanyurt'ta üretilen meyveler arasında seçilmiş ürün grubu incelendiğinde Kastamonu ve Bölge içindeki oranına bakıldığında fındık ve kivi'nin ön plana çıktığı görülmektedir (Çetinel 2013).

Çizelge 5.6. Kastamonu İli Doğanyurt İlçesi Kivi Üretim Alanı ve Miktarı (TÜİK 2018)

Yıl	Üretim Alanı (Da)	Ortalama Verim (Kg/ağaç)	Üretim Miktarı (Ton)
2014	26	50	61
2015	26	51	62
2016	28	55	68
2017	30	55	68
2018	30	55	70

5.9.5. Bozkurt İlçesi

Bozkurt, Kastamonu ilinin kuzeyinde ve Karadeniz kıyısında yer almaktadır. İlçe merkezi, denizden 2 km içeride Ezine Çayı vadisinde kurulmuştur. Bozkurt, kuzeyde Karadeniz ve Abana, güneyde Küre ve Devrekâni, doğuda Çatalzeytin, batıda ise İnebolu ilçeleri ile çevrilidir. Bozkurt sınırları içerisinde bulunan arazi, yer şekilleri açısından çok büyük bir çeşitlilik göstermemektedir. Arazi engebeli ve dağlık olup, sarp yamaçları ormanlarla kaplıdır. Karadeniz sahili boyunca denize paralel olarak uzanan, kıyıdan itibaren iç kesimlere doğru bir kitle halinde yükselen dağ silsilesi Küre dağlarının bir uzantısıdır. İlçe,

sahip bulunduğu iklim kuşağı itibariyle zengin bir bitki varlığına sahiptir. İlçede 32 adet köy bulunmaktadır ve İlçede belde mevcut değildir. Göl hariç yüzölçümü yaklaşık 286 km² olan ilçe, alan bakımından Kastamonu yüzölçümünün yaklaşık %2'sini oluşturmaktadır. 2018 yılı itibarıyla toplam nüfusu 9.920'dir. Bölgede esnaf faaliyet alanlarının dağılımına bakılınca imalat ve tamiratla ilgili meslek kolları öne çıkmaktadır. Bozkurt'ta tarım alanları oldukça küçük olup gelir getirici ekonomik aktivite olarak görülememektedir. İlçede arıcılığın Kastamonu ve Bölge genelinde rekabete açık olabilecek miktarda yapıldığı söylenebilir. İlçede potansiyel mevcut olmasına rağmen, turizm ilçe ekonomisi için önemli bir gelir kaynağı değildir. İlçede balıkçılık faaliyeti de yapılmaktadır. İlçe, su ürünleri bakımından değerlendirildiğinde ise Bozkurt'ta en fazla avlanan balık türlerinin; mezigit, istavrit, palamut, çinekop ve barbunya olduğu görülmektedir. Meyve ürün gruplarının çoğu Bozkurt'ta üretilmemektedir. Üretim değeri bakımından Trabzon hurması, kivi, incir, fındık ve dut en çok yetiştirilen meyveler olup Kastamonu'da ve bölge meyve üretiminde önemli bir yere sahiptir. İlçede; fındık, kivi ve ceviz ekonomik geçim kaynağı olan meyve ürün türleridir (Arslan ve Çetinel 2013).

Çizelge 5.7. Kastamonu İli Bozkurt İlçesi Kivi Üretim Alanı ve Miktarı (TÜİK 2018)

Yıl	Üretim Alanı (Da)	Ortalama Verim (Kg/ağaç)	Üretim Miktarı (Ton)
2014	64	10	13
2015	68	36	107
2016	68	35	105
2017	68	34	101
2018	68	34	101

5.9.6. Cide İlçesi

Kastamonu'nun kıyı ilçelerinden birisi olan Cide, tarihiyle köklü bir geçmişe sahiptir. Kastamonu il merkezine 135 km uzaklıkta bulunan Cide 1868'de ilçe haline getirilmiş olup bugün bünyesinde 85 köy bulunmaktadır. 2018 yılı itibarıyla toplam nüfusu 23.329'dur. Eski bir yerleşim birimi olan Cide'nin günümüzdeki en önemli problemlerinden birisi de bölge dışına göçtür. İlçe, orman varlıkları açısından zengin olup, ağaç ve ormancılık sanayisi gelişmiştir. İlçedeki başlıca geçim kaynakları tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılıktır. Gemi imalatı da bölge ekonomisine önemli katkılar sağlamaktadır. İlçenin ekonomisi genel olarak tarım, hayvancılık, ormancılık ve balıkçılığa dayalıdır. İlçede bulunan tersaneler de

imalat anlamında ilçe ekonomisine önemli katkı sağlamaktadır. Küçük tekne imalatı ilçede önemli denebilecek bir yere sahiptir. Meyve ürün gruplarının çoğu Cide’de üretilmemektedir. Üretim değeri bakımından sofralık çekirdekli üzüm ve Amasya elması en çok üretilen meyve olup; Kastamonu’da ve bölge meyve üretiminde önemli bir yere sahiptir (Zeyrek 2013).

Çizelge 5.8. Kastamonu İli Cide İlçesi Kivi Üretim Alanı ve Miktarı (TÜİK 2018)

Yıl	Üretim Alanı (Da)	Ortalama Verim (Kg/ağaç)	Üretim Miktarı (Ton)
2014	3	25	2
2015	3	22	2
2016	4	25	3
2017	11	25	5
2018	11	25	5

6. KIVI YETİŞTİRİCİLİĞİ

6.1.Kivinin Tarihi

Kivi, 1900 yıllarda ilk olarak Çin'in Yangtze ovasında yaşamlarını sürdüren muhacirler vasıtası ile öğrenilmiştir. Bu alanda organik bir şekilde büyümektedir. Söz konusu; kivi, Çin'in ormanlık alanlarında, belli aralıklarla sıralanmış ağaç topluluğuna ait meyvelerdendir. 1910 yıllarında Yeni Zelanda'nın kuzey adaları ve California'da üreticiliği yapılmaktadır. 1930'larda Yeni Zelandalılar bu meyve çeşitlerini çoğaltmışlar, ancak California'da bu konuda daha çok gelişme gösterilememiştir. 1945 yılında Yeni Zelanda'nın kuzey adalarında 2. Dünya Savaşına müteakip çok miktarda kivi yetiştiriciliğine başlanmıştır. 1960'lara kadar Yeni Zelanda tek başına dünya ülkelerine kivi ihraç eden ülke konumundadır. Ancak, bu zaman diliminden sonra California'da bu alanda kivi meyvesi yetiştiriciliğine soyunmuştur. 1970'li yıllarından itibaren Akdeniz Ülkeleri, Avustralya, Japonya; Güney Afrika Cumhuriyeti, Şili, ABD gibi ülkeler kivi meyvesi yetiştirmeye başlamışlardır. Çin'de kivinin kendiliğinden biten meyve ağaçları sahilden itibaren 300 metre yüksek yaylalardan başlayıp, 1.400 metre rakıma kadar dağılım görülmektedir. Bu bitki örtüsünde, yıllık yağış 1.200-1.800 mm ve havadaki nem oranı ise %70-80 aralığında değişim göstermektedir (Alp 2017).

6.2.Kivinin Tanımı ve Çeşitleri

Kivi, üzüm ağacı şeklinde büyücek ve odunumsu bir gövde yapısına sahip ve yaprakları her yıl dökülen bir asmaya benzemektedir. Kivi asma fideleri 4-5 m ara ile dikilir. 1,8-2 m yüksekliğinde güçlü sırıklarla desteklenir. Güçlü kiviler; sürümü yapılmış toprağın, sık sulamaya ve esen rüzgârdan koruma altına alınması gerekmektedir. Meyve ağacı mayıs ayında çiçekleri açmaya başlar ve meyve ekim ayı ortası ile kasım aylarında hasat edilir. 84 Actinidia Lind.(kivi türünün genel ismi) yaklaşık 60 türü bulunmaktadır. Bunlardan ticareti yapılan önemlileri şunlardır: Hayward, Chico, Saanichton 12.F 86F Ayrıca son dönemde A. chinensis 'Hort16A'da ticari önem kazanmıştır (Anonim 2018).

Avrupa ülkelerince tanıtımı yapılan pazarlama standartlarında kivi meyvesi olarak Actinidia chinensis (Gold Kivi) ve Actinidia deliciosa (Hayward) kastedilmiş ve aynı fiziki kriterlere tabi tutulmuştur (Anonim 2018).

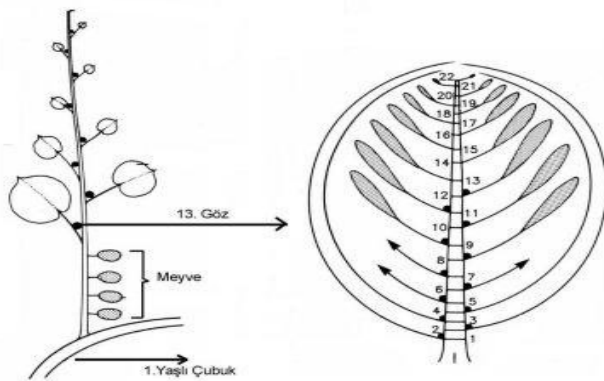
6.3.Kivi Yetiştiriciliği ve Özellikleri

Kivi, saçak köklü, asma ağacı gibi gelişen, sarmaşık özellikli bir meyvedir. Sarılma nitelikli olma özelliğinin yanında, bunun için özel organları (sülükleri) yoktur. Bu cins ağaçlar iki evcikliidir. Uniform bir yapı gösterdiklerinden türlerin ayırımı güçtür. Türlerin ayırımı çiçek rengi, yaprak büyüklüğü, şekli, tüylülüğü ile meyvedeki benzer özelliğe göre yapılır. Cinsleri üzerinde bütün yetiştirici ülkelerde yoğun araştırma çalışmaları yapılmaktadır. Meyveleri ise; dışı kahverengi, içi yeşil ve kabuğu ince tüylerle kaplıdır. Meyvenin, vitamin ve mineral açıdan zengin olmasının yanında kalorisi de düşüktür (Anonim 2013).

Genç kivi omcalarında gövde gevrek yapıdadır. Sarılıcı özelliği ile dikimden itibaren bir direğe bağlanıp, düzgün gelişmesi ve dik durması sağlanmalıdır. Gövde sonraki yaşlarda odunlaşsa da mevcut yükü taşıyamaz hale gelmekte ve mecburi olarak desteklemeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Sürgünler kollardan çıkarılan odunumsu görünümlü yaşlı dallardır. Sürgünlerin odunumsu hale gelmesi yaz mevsiminde başlar, yapraklarının dökülmesi ile son bulur. Ağacın sürgünler 6-7 metre uzayabilirler. Sürgünlerin uç kısmı sarılıcı, tüylü ve kahverengidir (Anonim 2013).

Gözler yaprak koltuklarından çıkarlar. İlkbaharda gözler patladığı zaman içlerinden bir önceki vejetasyon döneminde gelişmelerini tamamlamış minyatür halde genç sürgünler doğar. Çubuklar üzerinde bulunan gözlerin tamamı uyanmaz (Anonim 2013).

Şekil 6.1. Kivilerde bir yıllık bir sürgün

Kivilerde çiçekler yaprak koltuklarından tek tek veya salkım halinde oluşmaktadır. Ticari maksatlı olarak yetiştirilen kivi çeşitleri 2 evcikliidir. Dişi ve erkek ağaçlarda çiçekler birbirlerine benzeseler de erkek çiçeklerde yumurtalık, dişi çiçeklerde ise polenler

fonksiyonel değildir. Dişi çiçeklerde polen tozlarının içi boş ve yumuşaktır. Bunların çimlenme yeteneği yoktur. Erkek çiçekler 2-3 gün canlılıklarını muhafaza ederler. Bu süre dişi çiçeklerde 10 güne kadardır. Döllenme için bahçede mutlaka tozlayıcı erkek kivi ağaçlarının mutlaka olması gerekir. Erkek çeşitlerden Matua, dişi çeşit olan Hayward'dan biraz daha erken çiçek açtığından tozlanmayı garanti altına almak bakımında bahçede ikinci bir erkek çeşit olan Tomuri'ye de yer verilmelidir (Anonim 2013).

Kivi meyvesi %20 oranında kuru madde, %80 oranında su ihtiva eder. Kivi meyvesi C vitamini bakımından çok zengindir. Yarım kivi meyvesi yetişkin birinin günlük C vitamini ihtiyacını fazlası ile karşılamaktadır. 100 gr. meyve eti yalnızca 66 kalori verir. Bu bakımdan kivi sağlık meyvesi olarak adlandırılır. Kivi meyvesinin içerisinde bulunan klorofil pigmentleri meyvelere yeşil renk verirler (Anonim 2013).

6.4.Kivi Üretim Teknikleri

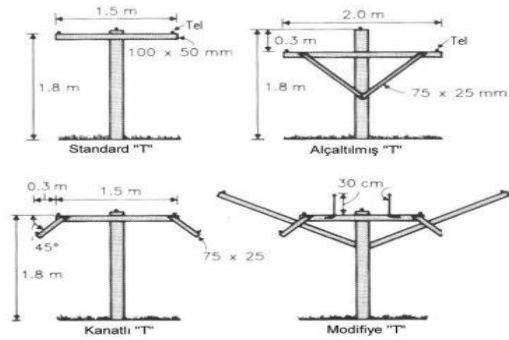
Yetiştirme İstekleri: Kivi genel olarak, kışları ılık, yazları sıcak ve nemli olan bir iklime ihtiyaç duymaktadır. Don olaylarına dayanıklı değildir. Bu nedenle ilkbahar ve sonbahar donlarının görülmediği yerlerde yetiştirilmesi uygundur. İlkbaharda gözlerin sürmesi ile yaprak dökümü arasında 230-260 gün don olmayan yerlerde yetiştiriciliği rahatlıkla yapılabilir. Özellikle gözlerin sürmesi ve yapraklanmadan sonra meydana gelen don olayları bitkiye büyük zarar vermektedir. Soğuklanma isteği, kültürü yapılan çeşitlere göre değişmekle beraber +7 °C altında 400-1000 saattir. Soğuklanma ihtiyacının karşılanmayan gözlerin uyanması daha az olmakta ve verimde düşümlere neden olmaktadır. Ülkemizde de aynı paralel üzerinde bulunan Karadeniz ve Marmara Bölgeleri kivi yetiştiriciliğine en uygun yörelerdir (Anonim 2011).

Don olayları, kivi yetiştiriciliğine en çok kısıtlama getiren etmenlerden birisidir. Gözlerin sürmesi ile hasat ve yaprak dökümü arasında 230-260 gün don olmayan gelişme süresi gereklidir. Çok genel bir ifade ile bitkiler kışın - 6,5 ile - 10°C, ilkbaharda sürgünler - 0,5 °C, sonbaharda meyveler - 2 °C' nin altındaki sıcaklıklarda zarar görürler (Anonim 2013).

Yağış, kivi yetiştiriciliğinde, en önemli iklim etmenidir. Kivi bitkisi yaklaşık 8-9 ay süren vejetasyon dönemi içinde iklime göre topraktan 800-1400 mm su tüketir. Kivi, derin ve geçirgen toprakları sever. Suyu fazla tutan killi topraklar kivi yetiştiriciliğine uygun değildir. Kivi tesisi edilecek bahçede taban suyu seviyesinin toprak yüzeyinde en az 90 cm aşağıda

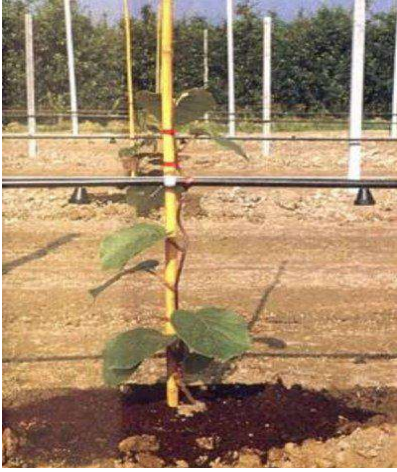
olması, bu derinliğin kesinlikle 60 cm'nin üzerine çıkmaması gerekir. Bu durumda dahi kiviler yaklaşık 30 cm yükseltilmiş şerit yastıklar üzerine dikilmelidir (Anonim 2013).

Bahçe Tesisi : Kivi bahçesi kurulmadan önce arazinin tesviye edilmesi gerekir. Kivi bahçesi tesis edilirken sıralar arası ve sıralar üzerinde bırakılacak mesafe 3 ile 5 m arasında değişir. Bahçe tesis edilirken her 7 veya 8 diş omcaya 1 erkek omca hesap edilmelidir. Fidanlar sonbahar veya ilkbaharda dikilebilir. Kivi, kendi ağırlığını taşıma özelliğinde olmayan bir bitki türüdür. Bitki ağırlığını taşıyan ve destekleyen direkler, teller ve herekler destek sisteminin unsurlarını oluştururlar. Direkler, ağaç, beton veya demir malzemeden yapılabilir. Beton direkler 10 x 10 cm kesitinde olabilir. Direk boyları ise uygulanacak terbiye şekline göre 2,5–3 m arasında olur. Ağaç direklerin çapı ise cinsine ve kullanılacağı yere göre 8-12 cm arasında olmalıdır. Ağaç ve beton direkler toprağın 50-60 cm derinliğine çakılmış veya gömülmüş olmalıdır. "T" sistemi dünyada en yaygın kullanılan bir terbiye şeklidir. Bu terbiye şeklinde gövde yüksekliği 1.8m'dir. Gövdenin tepesinde, taşıyıcı telin hemen altından sağa ve sola birer adet sabit kol bırakılır. Kollar orta tel üzerine bindirilerek desteklenir (Anonim 2013).

Şekil 6.2. Farklı biçimlerde oluşturulmuş destek sistemleri

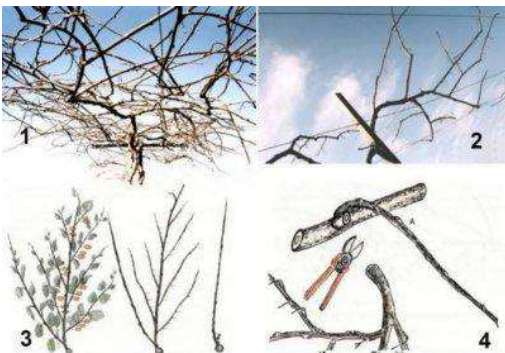
Bahçe Bakım İşleri : Şekil budaması kivi omcalarına dikildikleri yıldan itibaren şekil verilmeye başlanır. İlk yıl fidanlar dikildikten sonra alttan ikinci göz üzerinden budanır. Gözler sürmeye başlayınca kuvvetli olan sürgün bırakılıp diğerleri tırnak bırakmadan dipten kesilir. Ancak dipteki yapraklar koparılmamalıdır. Bırakılmış olan sürgünün dik büyümesini sağlamak amacıyla omcanın yanına bir herek dikilmelidir (Anonim 2019).

Şekil 6.3. Fidanlar yanlarına dikilen hereklere bağlanarak büyümeleri sağlanır

Ürün budaması optimum düzeyde her yıl verim almak ve omcalara verilen şekli uzun yıllar muhafaza etmek için kivilerde budamanın sürekli olarak yapılması zorunludur (Anonim 2019).

Kış Budaması da ilk önce ters yönlü, iç içe girmiş dallar, düzgün şekilde konumlanmayan dal yapıları, gövdenden çıkan meyve vermeyen dallar ana gövdeden çıkarılır. Gelişmiş meyve veren dallar fazla ve büyük, küçük genç dallar daha az ve küçük ürün verecektir. Genel olarak budamadan sonra bırakılması gereken dal uzunluğu gelişmiş normal dallarda ortalama 90 cm, iyi gelişme göstermiş dallarda ortalama 135 cm ve cılız dallarda ortalama 40 cm olmalıdır. Meyve miktarı önceki sene az ise, bulunulan senede meyve miktarı optimumun üzerinde bir seviyede olacaktır. Eğer bir önceki yıl meyve verimi az olmuş ise o zaman aynı yıl meyve verimini normalin üstünde beklemek gerekir.

Şekil 6.4. Budanmamış (1) ve budanmış (2) kivi omcaları, iki yaşlı kivi dalları (3) ve üç yaşlı (4) dallarda dal yenilemeleri.

Erkek kivi omcalarını budamaktan maksat bunlardan çiçek zamanı maksimum sayıda çiçek elde etmek ve bu çiçek verimliliğini her yıl devam ettirmektir. Ancak omca çatısının genel yapısını bozmamaya dikkat etmek gerekir. Aksi takdirde budama ilaçlama ve diğer bakım işleri güçleşir. Erkek omcalar budanırken izlenecek yollardan biri, çiçeklenme bittikten sonra dalların çoğunun 15-30 cm üzerinden kesilip atılmasıdır. Aynı yıl meydana gelecek yeni sürgünlerden ertesi yıl yeteri oranda çiçek elde edilebilecektir. Erkek omcalar dişi omcalara oranla daha hafif budanırlar. Sadece ışık girişini engelleyen bir birine girmiş dallarda şiddetli budama yapılır. Diğer dallarda hafif uç alma ile daha fazla sayıda erkek çiçek açtırılması yoluna gidilir (Anonim 2013).

Yaz Budaması kivide budama yazın dalların fazlalığından dolayı güneş ışınlarını istenilen seviyede alamamasından dolayı meyve büyüklüğünü ve ilerleyen senelerdeki meyve kalitesini de etkilediği görülür. Budama işlemi çiçek açtıktan sonra, çiçek açmamış dallar budama makası yardımı ile kesilerek yapılır. Ayrıca çiçek açmış koltuk altı dalları sonunda bulunan meyveden hemen sonraki ortalama 5 yaprak sayıldıktan sonra kesme işlemi yapılır. Aynı zamanda gövdeden meyve yapmayan yaşlanmış dallarda kesilerek bitki rahatlatılır.

Şekil 6.5. Yaz budamaları

“**Meyve Seyreltmesi** kivi bitkisi meyvelerini dökmez. Bu yüzden meyvelerin istenilen sayıda ve büyüklükte olması için çiçekler açmadan veya meyve oluşumu başladığında yetiştiriciler elle bu işlemi gerçekleştirmeleri gerekir. Seyreltme işlemine erken başlanması meyve sayısının azalmasından dolayı besin elementlerinin daha fazla alınması ve istenilen büyüklüğe gelinmesi sağlanır. Seyreltme işlemi meyve kalitesini de arttırmaktadır.

Şekil 6.6. Seyreltilmiş ve normal yükleme yapılmış bir meyve dalı

Sulama kivi bitkisi özellikle yaz aylarında çok su istemektedir. Sıcaklığın 20 °C'yi geçtiğinde bitki her gün ortalama 100 litre su tüketmesi mümkündür. Genel olarak damlama sulama sistemi yerine, Minisprink sulama sistemi ile sulama işlemi gerçekleştirilmektedir. Minisprink sulama sistemi toprağın altına gömülmeden toprak yüzeyinden geçirmek kök çürüklüğünün önüne de geçmektedir.

Şekil 6.7. Yeni tesis edilmiş bir kivi bahçesinde destek ve sulama sitemi

Gübreleme kivi tesisi kurulmadan 1,5-2 ay önce toprak örneği alınarak analiz yaptırılmalıdır. Analiz sonucuna göre toprakta bulunan besin elementlerinin varlığına göre gübreleme işlemi gerçekleştirilmelidir. Yanmış ağır gübresi 1 dekar alana ortalama 4-5 ton atılması bitkinin kendisinde ve meyvesinin tadında, verimi gibi birçok konuda farklılıklar gösterdiği görülecektir. Dikim işleminden sonra toprakta bulunan yanmış ahır gübresi bitkinin

gelişimi için 1 yıl yeterli olacaktır. 1 yıldan sonra az oranlarda, sıklıkla azotlu gübre uygulaması gerekmektedir. Azotlu gübre genç bitkilerde gelişimi sağlamaktadır. Azotlu gübrenin bitkiye hemen etki edilmesi isteniyor ise suda çabuk çözüne bilen küçük formlarda olan azotlu gübre çeşitleri kullanılması gerekmektedir. Azotlu gübreler kivilere yaz ortalarında uygulanmamalıdır. Erken uygulandığı takdirde bitkinin vejetasyonu uzar, buda bitkinin yapraklarını normalinden daha geç sürede dökmesine neden olur. Aynı zamanda bitkinin sürgünlerinin soğuklama süresi yaşayamadıkları için kış aylarında zarar görmesine neden olur.

6.5. Kivi İlk Verimi, Hasat Zamanı ve Depolama

Genel olarak son baharda dikimi yapılan fidanların 3 yaşında meyve oluşturduğu, 4-5 yaş aralığında orta seviyede verime geldiği, 7-8 yaş aralığında tam verime geldiği görülmektedir. Olgunlaşan üründe renk ve şekil olarak bir değişiklik görülmez, meyve genel olarak serttir.

Kasım ayının ilk haftasından sonra hasat işlemi başlamakta olup, genelde ayın sonunda hasat işlemi bitmektedir. Ürünler hasat edilirken diğer meyvelere zarar vermemesi için diplerinden koparılarak hasat işlemi gerçekleştirilir. Hasat işlemi gerçekleştirilen ürünlerin hemen tüketilmesi mümkün değildir. Belirli bir süre bekletilerek meyvenin yumuşayarak yenilebilir kıvama gelmesi beklenilir. Meyvenin erken tüketilir hale gelmesini sağlamak için poşet içerisine bir miktar elma konularak, elmanın etilen gazı salgılaması ile kivi meyvesini 1 hafta içinde olgunlaştırdığı görülmektedir

Kivi meyveleri hasadı klasik yöntemlerden hasat ayı veya gözlem ile olur. Diğer bir yöntem ise refraktometre ile kivilerin ph durumuna bakılarak hasat işlemi gerçekleştirilir. Ph durumu ortalama 7 olduğu zaman hasat işlemi gerçekleştirilir.

Hasadı gerçekleştirilen meyveler soğuk hava depolarında depolanırken elma gibi ürünlerin yanında konulmaması gerekir. Elmanın salgıladığı etilen gazı olgun olmayan ürünleri olgunlaştırır, olgunlaşmış ürünlerin bozulmaya başlamasına neden olur. Soğuk hava deposuna konulacak kiviler büyüklüklerine göre küçük, orta, büyük boy olmak üzere 3 grupta sınıflandırılarak depolamak gerekmektedir.

7. ARAŞTIRMA BULGULARI

Kastamonu ilinin 19 ilçesinden İnebolu, Abana, Bozkurt, Çatalzeytin, Doğanyurt, Cide kivi yetiştiriciliği yapan 77 üretici ile yapılan anketlerden elde edilen veriler analiz edilerek çizelgeler oluşturulmuştur.

7.1. Araştırma Kapsamındaki Üreticilerin Demografik Yapıları

Üreticilerin demografik özellikleri çizelge 7.1’ de verilmiştir.

Çizelge 7.1. Araştırma Kapsamındaki Üreticilerin demografik yapıları

Cinsiyet	Sayı	Oran (%)	Yaş Aralıkları	Sayı	Oran (%)
Erkek	72	93,5	25 – 35	2	2,6
Kadın	5	6,5	36 – 45	8	10,4
İkamet Durumu			46 – 55	15	19,5
Köy	56	72,7	56 – 65	25	32,5
İlçe	16	20,7	66 – 75	19	24,6
Köy – İlçe	3	3,8	76+	8	10,4
Diğer (İl vs)	2	2,8	Hanedeki fert sayısı		
Eğitim Durumu			1 – 2	38	49,4
İlkokul	53	68,9	3 – 4	22	28,5
Ortaokul	10	12,9	5 – 6	15	19,5
Lise	11	14,3	7 +	2	2,6
Üniversite	3	3,9	Hanedeki Çocuk Sayısı		
Medeni Durumu			1	11	14,3
Evli	75	97,4	2	12	15,6
Bekar	-	-	3	11	14,3
Diğer (Eşi vefat, vs)	2	2,6	4+	5	6,5
Aile Tipi			Hanede Çocuğu olmayan	38	49,3
Çekirdek Aile	74	96,1	Meslek Grupları		
Geniş Aile	1	1,3	Emekli	54	70,1
Diğer (tek, vs)	2	2,6	Esnaf	16	20,8
Aylık Gelir Düzeyi (TL)			Yalnız Çiftçi	4	5,2
2000 <	50	64,9	Memur	3	3,9
2000 – 3000	19	24,7	Sosyal Güvence		
3001 – 5000	5	6,5	Sosyal Güvencesi olan	73	94,8
5000 >	3	3,9	Sosyal Güvencesi olmayan	4	5,2

Araştırma kapsamına alınan, üreticilerin cinsiyet durumları incelendiğinde %93,5'i erkek, %6,5'i kadın üreticilerden oluştuğu görülmektedir. Anket sonucuna göre kivi üretiminde kadın üreticilerinde oldukları görülmektedir.

Araştırma bölgesindeki, üreticilerin yaş dağılımlarına bakıldığında 56 - 65 yaş aralığın da %32,5 oranında en yoğun, 25 - 35 yaş aralığın da ise %2,6 oranında en düşük aralıkta oldukları görülmektedir. 25 - 45 yaş aralığındaki üretici grubu, %13 oranı ile genç nüfusu oluşturmaktadır. 46 - 65 yaş aralığındaki üretici grubu %52 oranı ile orta yaş grubunu, 66 yaş ve üstü üretici grubunun %35 oranı ile yaşlı grubu oluşturduğu görülmektedir. Üretici yoğunluğunun %52'lik oran ile orta yaş gurubunda olduğu görülmektedir. Ankete katılan üreticiler yeteri kadar kazanamadıklarını, geleceğe dönük umutlarının olmadığını ve bu yüzden çocuklarının çiftçilik yapmasını istemediklerini belirtmişlerdir.

Tarımdaki verim açığının giderilememesi, sürdürülebilir yeter gelir sağlanamaması ve kırsaldaki iş ve yaşam şartlarının yeterli düzeyde olmamasına bağlı olarak gençler tarım ve kırsal alandan uzaklaşmakta ve bunun sonucunda kırsal alanda orta yaşın kentlere göre oldukça yüksek olduğu görülmektedir. Gençler sürdürülebilir gelir ve cazip yaşama şartlarının olmadığı kırsal alanları terk ederek büyük şehirlerde tutunmaya çalışmaktadır. Geride ise tarımsal üretimi “geçimlik yaparak, kırsala sosyolojik olarak tutunan” ve yaşlanan bir çiftçi profili kalmaktadır (Yavuz ve Dilek 2019).

Araştırma alanındaki üreticilerin ikamet ettikleri yerlere bakıldığında %72,7'sinin köyde, %20,7'sinin ilçede, %3,8'i her ikisinde, %2,8'inin şehirde ikamet ettikleri görülmektedir. Üreticilerin yoğun olarak köylerde ikamet ettikleri görülmektedir. Meyve ağaçlarının, gelişimlerini görmek, zirai mücadele başta olmak üzere, gübreleme, budama işlemleri gibi işleri yapmak için meyve ağaçları ve ekili ürünlerin belli zaman aralıklarında kontrol edilerek bakım ve sulama işlerinin yapılabilmesi için üreticilerin işletmelerine yakın yerlerde ikamet ettikleri görülmektedir.

Araştırma kapsamındaki üreticilerin eğitim durumları incelendiğinde en yüksek oranı %68,9 ile ilkokul mezunları oluşturmaktadır. Bunu sırasıyla %14,3 oranı ile lise mezunları, %12,9 oranı ile ortaokul mezunları ve %3,9 oranı ile üniversite mezunları izlemektedir. Genel olarak köylerde ve ilçelerde yaşayan üretici ailelerin çocuklarından, öğrencilik hayatını devam ettiren gençler, ailelerinden ayrılarak çalışma hayatına atılmaktadırlar. İlkokul,

ortaokul ve liseden sonra okumayan gençler ise ailelerinin yanlarında kalarak çiftçiliği devam ettirdikleri görülmektedir.

Üreticilerin medeni durumlarına bakıldığında %97,4'ü evli, %2,6'sının da eşlerinin vefat ettiği görülmüştür. Bekar üretici bulunmamaktadır.

Yapılan anket çalışmasında hanedeki fert sayıları bakımından yoğunluğun %46,7 oran ile 1- 2 kişilik haneler olduğu görülmektedir.

Üreticilerin hanelerinde bulunan çocuk sayısı dağılımına göre yoğunluğun %15,6 oranı ile 2 çocukludur.

Araştırma bölgesinde üreticilerin %96,1'i ile çekirdek aile, %1,3'ü ise geniş aileyi, %2,6'sı ise diğer aile yapılarından oluştuğu görülmüştür. Üreticilerin büyük bir kısmının çekirdek aile yapısında oldukları görülmektedir.

Yapılan anket çalışmasına göre üreticilerin %70,1'inin emekli olup, çiftçilikte yaptıkları, %20,8'inin hem esnaflık ve çiftçilik yaptıkları, %5,2'sinin yalnız çiftçilikle uğraştıkları, %3,9'unun memurluk ve çiftçilik yaptıkları görülmüştür. Ülkemiz insanı esnaflığın yanında, üretici toplum olma özelliği ile de esnaflığı ve serbest mesleği bir arada yaptıkları görülmektedir.

Üreticilerin aylık gelirlerini incelediğimizde %64,9'u, 2000 TL' dan az, %24,7'si 2000-3000 TL, %6,5'i 3001-5000 TL, %3,9'u 5000 TL üzerinde aylık gelirlerinin olduğu görülmektedir. Üreticilerin %64,9'unun geliri 2000 TL altında kalmaktadır. Emekli çiftçiler ile ticaretle de uğraşan grupların yıllık gelirleri yaşamlarını sürdürebilecek düzeydedir. Bu grup'a dahil olanlar ise ek gelir olarak; fındık, meyve, sebze, hayvancılık, arıcılık gibi işlerle de uğraştıkları görülmektedir.

Araştırma kapsamında üreticilerin %94,8'inin sosyal güvencelerinin olduğu, %5,2'sinin ise sosyal güvencesinin olmadığı tespit edilmiştir. Üreticilerin yüzde doksanın üzerinde bir katılımla hayatlarını sosyal güvence altına aldıkları görülmektedir.

Üreticilerin %97,4'ünün kendilerine ait evlerinde oturdukları, %1,3'ünün kiralık evlerde oturdukları, %1,3'ünün ise akrabalarının evlerinde oturdukları görülmektedir. Küçük yerleşim alanlarından büyük yerleşim alanlarına gidildikçe genel olarak konutlarda kiracılık durumlarının artmakta olduğu görülmektedir.

Çizelge 7.2. Üreticilerin tarım dışı gelirleri

Tarım Dışı Gelir	Sayı	Oran (%)
Kira	-	-
Emekli	55	71,4
Diğer	18	23,4
Tarım Dışı Geliri Olmayan	4	5,2
Toplam	77	100,0

Araştırma bölgesine göre üreticilerin %71,4'ünün emekli, %23,4'ü diğer gelir kaynaklarından ücret aldıkları, %5,2'sinin ise tarım dışı gelirlerinin olmadığı görülmektedir. Üreticilerin tarım dışı geliri, çoğunlukla emekli maaşlarıdır. Diğer tarım dışı geliri olan üreticilere baktığımızda tarım dışında başka işlerle de meşgul oldukları görülmüştür.

Kredi; bireylere anlaşmalı olarak, belli bir zaman sonra geri vermek şartı ile alım imkanı vermesi ve değiştirme şartı olan sözleşmedir (Anonim 2019).

Çizelge 7.3. Üreticilerin kredi kullanımı ve kredi kaynakları

Kredi Kullanımı	Sayı	Oran (%)
Ziraat Bankası	18	23,4
Özel Bankalar	-	-
Tarım Kredi Koop.	-	-
Diğer	-	-
Kredi Kullanmayan	59	76,6
Toplam	77	100,0

Yapılan anket çalışmasına göre üreticilerin %76,6'sının kredi kullanmadıkları, %23,4'ünün ise Ziraat Bankasından kredi kullandıkları görülmüştür. Üreticiler ile yapılan görüşmelerde; kredi faiz oranlarının çok yüksek olması nedeniyle kredi kullanmamayı tercih etmişlerdir.

Çizelge 7.4. Üreticilerin elektronik cihaz mevcutları

Elektronik Cihaz Mevcudu	Sayı	Oran (%)
Televizyon	7	9
Televizyon.,Cep Telefonu	45	58,5
Televizyon, Cep Telefonu Bilgisayar	25	32,5
Toplam	77	100,0

Araştırma kapsamında üreticilerin %9'u televizyon, %58,5'i televizyon ve cep telefonu, %32,5'i ise televizyon, cep telefonu ve bilgisayara sahip olduğu görülmüştür. Bu şekilde üreticilerin hem sosyal hayattan kopmamak, hem de haber alma araçlarına sahip olarak, çiftçilik ile ilgili, zirai mücadele ve ürün fiyatları konularında da bilgi sahibi olmaktadır.

7.2. Araştırma Kapsamındaki Üreticilerin Kivi Üretimi ve Diğer Tarımsal Faaliyetleri

Kivi üretimi fidan seçiminden başlayarak, tesis kurlumu yapılacak yerin tesviye edilmesi, toprak analizi yaptırılması, toprakta bulunması gereken minarelin, eksik olması durumunda hayvan gübresi ile gübreleme gibi zorlu ve meşakkatli bir süreci oluşturmaktadır. Üretim aşamasına gelindiğinde; özveri ve çaba gerektiren bir süreci kapsamaktadır.

Çizelge 7.5. Kivi üretimine başlama nedenleri

Başlama Nedenleri	Sayı	Oran (%)
İlçe Tarım Müdürlüğü	17	22,1
Komşu/Akraba	47	61
Tv./İnternet	4	5,2
Diğer	9	11,7
Toplam	77	100,0

Kivi üretimi yapan üreticilerin %61'i komşu ve akrabalarından, %22,1'i İlçe Tarım Müdürlüğünden, %11,7'si diğer kaynaklardan, %5,2'si televizyon ve internetten bilgi edinilerek kivi yetiştiriciliğine başlamaya karar verdikleri görülmüştür. Kivi tesis kurulum maliyeti yüksek, yetiştiriciliğinin iyi gelir getirmesi nedeniyle, üreticiler yakın çevresinde bulunan kivi yetiştiriciliği yapan üreticilerden etkilenerken kivi üretimine başlamaktadırlar.

Üreticilerin bir çoğu kivi üretimine başladıklarında bilgi seviyelerini artırmak için İlçe Tarım Müdürlükleri veya kendi imkanları ile Yalova iline giderek yetiştiricilik konusunda bilgilerini artırmak için girişimlerde bulunmuşlardır.

Çizelge 7.6. Üreticilerin kivi yetiştirme nedenleri

Yetiştirme nedenleri	Sayı	Oran (%)
Ek Gelir Sağlamak	34	44.1
İklime Uygun	12	15.6
Toprak Yapısına Uygun	4	5.2
Hobi	28	36.3
Toplam	78	101,2

*Birden fazla cevap verilmiştir

Araştırma alanında kivi üreticilerinin %44,1'i ek gelir sağlamak, %15,6'sı iklime uygun olması nedeniyle, %5,2'si toprak yapısına uygun olması sebebiyle, %36,3'ü hobi olarak yetiştiricilik yaptıkları görülmüştür. Araştırma bölgesinde bulunan üreticiler sınırlı sayıda bulunan tarım arazilerinin bir kısmını, meyve bahçeleri olarak değerlendirmektedirler. Yüksek besin değeri olan kiviye bazı üreticiler ek gelir sağlamak için, bir kısmı da Karadeniz iklimine ve toprak yapısına uygun bir meyve olduğu için ve hobi amacıyla aile bütçesine gelir getirmesi gibi nedenlerle üretmektedirler. Kivi yurt içi ve yurt dışında rağbet gören besleyici değeri ile gıda sanayinde de önemli bir yer teşkil etmektedir.

Çizelge 7.7. Üreticilerin kivi yetiştiriciliği ile ilgili bilgi düzeyi

Bilgi Düzeyi	Sayı	Oran (%)
Evet	28	36,4
Hayır	4	5,2
Kısmen	45	58,4
Toplam	77	100,0

Araştırma kapsamındaki üreticilerin kivi yetiştiriciliği hakkındaki bilgi düzeyleri sorulduğunda, %36,4'ü yeterli olduğunu, %5,2'si yetersiz olduğunu ve %58,4'ü ise kısmen yeterli olduğunu belirtmiştir. Kivi üreticileri ne kadar bilgi sahibi olursa olsun, bir meyvenin üretim aşamasına geçmeden, deneyim kazanılmayacağı, kivi meyvesi hakkında anlatılan tüm bilgilerin yüzeysel olduğunu belirtmektedirler.

Çizelge 7.8. Üreticilerin kivi yetiştiriciliği ile ilgili bilgi eksikliği

Bilgi Eksikliği	Sayı	Oran (%)
Anaç	1	1,3
Çeşit	-	-
Budama	19	24,7
Gübreleme	35	45,4
Zirai Mücadele	12	15,6
Diğer	11	14,2
Toplam	78	101,2

*Birden fazla cevap verilmiştir

Araştırma bölgesindeki üreticilerin %1,3'ü anaç bilgisi, %24,7'si budama bilgisi, %54,4'ü gübreleme bilgisi, %15,6'sı zirai mücadele, %14,2'si ise diğer konularda bilgi eksiklikleri olduğunu beyan etmişlerdir. Tüm meyve ağaçlarında olduğu gibi kivi meyve ağaçlarında anaç, çeşit, budama, gübreleme, zirai mücadele gibi konularda üreticilerin bilgi eksikliği görülmektedir. Üreticiler diğer meyve ağaçlarından alışkın oldukları için kivi ağacı bakımında, her hangi bir zorluk yaşamadıklarını dile getirmişlerdir. Ancak; her meyve ağacının kendine has bakım tekniklerinin olduğunu, zaman içerisinde ise kivi ağacıyla ilgili tüm bilgileri öğreneceklerini belirtmişlerdir.

Çiftçiler tarımsal üretim ile ilgili değişik kaynaklardan bilgi edinir. Bu kaynaklar bazen yöredeki diğer çiftçiler, bazen arkadaş ve akrabalar, bazen de ziraat mühendisleri veya teknisyenleri olabilir. Ankete katılan üreticilere kivi üretimi ile ilgili bilgi kaynakları sorulmuş ve alınan cevaplar ile çizelge 7.9 oluşturulmuştur.

Çizelge 7.9. Kivi üreticilerinin bilgi edinme kaynakları

Bilgi Kaynakları	Sayı	Oran (%)
İlçe Tarım Müdürlüğü	34	44,1
Kivi Üretici Birliği	-	-
Zirai Bayi	10	13
Arkadaş/Akraba	22	28,6
Diğer	11	14,3
Toplam	77	100,0

Araştırma kapsamındaki üreticiler %44,1'i İlçe Tarım Müdürlüklerinden, %13'ü zirai bayilerden, %28,6'sı arkadaş/akrabalardan, %14,3'ü ise diğer kaynaklardan bilgi edindikleri görülmüştür. Üreticiler tarım desteklemelerini alma işlemleri için İlçe Tarım Müdürlüklerine devamlı gidip geldiklerinde kivi hakkında sorular sorarak bilgi edindiklerini, bu bölgede kivi üretici birliğinin bulunmadığını belirtmişlerdir. İşletmeler, zirai bayii ye giderek kivi ağacı hakkında da bilgi alış verişinde bulunarak, ayrıca, karşılaştıkları işletme sahibi arkadaşlarından kivi ağacı hakkında bilgi aldıklarını belirtmektedirler.

Çizelge 7.10. Kivi üreticiliğine başlama yılları

Yetiştirme Yılı	Sayı	Oran (%)
1 – 5	4	5,2
6 – 10	31	40,2
11 – 15	19	24,7
16 – 20	11	14,3
21 – 25	7	9,1
26 +	5	6,5
Toplam	77	100,0

Araştırma bölgesinde kivi üretimine başlayanların, %40,2'si, 6-10 yıl, %5,2'si 1-5 yıl aralığında kivi yetiştiriciliği yapmaktadırlar. Son yıllarda kivi üreticiliğine yeni başlayanların sayısı ise azdır.

Kastamonu İlinde kivi tarım alanları 2004 yılında 140 dekar iken 2018 yılında 215 dekara ulaşmıştır. Kastamonu ilinde, kivi tarım alanları ile kivi ağaç sayıları ve kivi üretiminde ümit verici gelişmeler olmaktadır. Kivi üretimine 1990 yılında başlanılmasına rağmen, günümüzde hızla gelişme gösteren bir tarımsal faaliyet haline gelmektedir (Anonim 2018).

Çizelge 7.11. Kivi üretim alaları

Kivi Üretim Alanı (da)	Sayı	Oran (%)
<1	29	37,7
1 – 5	42	54,5
6 – 10	4	5,2
11 – 15	-	-
16 – 20	-	-
21 – 25	1	1,3
26 +	1	1,3
Toplam	77	100,0

Araştırma bölgesinde kivi üretimi yapılan alanların %54,5 oranında 1-5 dekar arasında, %2,6 oranında 21 dekar ve üzeri olduğu görülmüştür. Kivi üretimi yapılan Karadeniz bölgesinin coğrafi yapısından dolayı, üretim alanları az sayıda ve dekarları küçüktür. Devletin uygun durumda bulunan hazine arazilerini kivi meyvesi yetiştirilmek üzere üreticilere vermesi, meyveciliğe önemli katkı sağlayacaktır.

Kastamonu ilinde kivi tarımına 1992 yılında başlanmıştır. 2004 yılı itibariyle 5.675 adet kivi ağacı bulunduğu, 2018 yılında ise 9.613'ü meyve veren yaşta, 4.040'ı meyve vermeyen yaşta ağaçlar olmak üzere toplam 13.653 ağaç bulunmaktadır. Bugün itibari ile incelendiğinde, kivi ağaç sayısı ve üretim miktarı giderek artmaktadır. Kivi üretimine başlama tarihi 1992 yılı olmasına rağmen, gelişme gösteren bir tarımsal faaliyet olduğu görülmektedir (Anonim 2018).

Çizelge 7.12. Kivi Ağacı Sayısı

Kivi Ağacı Sayısı (adet)	Sayı	Oran (%)
10 – 250	68	88,3
251 – 500	6	7,8
501 – 750	1	1,3
751 – 1000	-	-
1001+	2	2,6
Toplam	77	100,0

Yapılan anket çalışmasında kivi üretimi yapılan alanlarda ağaç sayıları 10-250 arası, %88,3 oranında, 501-750 aralığında %1,3 oranında olduğu görülmüştür. Zaman içerisinde

ağaçlar yaşlandıkça sökülüp, yerine yeni genç fidanlar dikildiği için meyve veren ağaçların sayıları bazen düşmektedir.

Çizelge 7.13. Kivi Ağacı Yaşları

Kivi Ağacı Yaşı	Sayı	Oran (%)
1 – 5	5	6,5
6 – 10	36	46,7
11 – 15	26	33,8
16 – 20	8	10,4
21 – 25	1	1,3
26 +	1	1,3
Toplam	77	100,0

Yapılan araştırma kapsamında kivi üretimi yapılan alanlarda bulunan ağaçların, 6-10 yaş %46,7 oranında, en yoğun olduğu, 1-5 yaş %6,5 oranında en genç ağaçların olduğu, 21 yaş ve üzeri ise % 2,6 oranında en yaşlı ağaçların olduğu görülmüştür.

2017 FAO verilerine göre, Dünya’da kivi ağaçlarının ortalama verimi 162.994 hg/ha Türkiye’de ise 204.679 hg/ha dır. Dünya ortalamasının üstünde olduğu görülmektedir (Anonim 2017).

Çizelge 7.14. Kivi ağaçlarının ortalama verimleri

Kivi Ağaçlarının Ortalama verim (kg)	Sayı	Oran (%)
20 – 30	26	33,7
31 – 40	19	24,7
41 – 50	24	31,2
51 – 60	3	3,9
61 – 70	2	2,6
71 – 80	2	2,6
81+	1	1,3
Toplam	77	100,0

Araştırma bölgesinde kivi üretimi yapılan alanlarda bulunan ağaçların, %33,7'si 20-30 kg aralığında verim alındığı, %1,3 oranında 81 kg ve üzeri verim alındığı görülmüştür. Ağaç verimleri; iklime, toprak yapısına bağlı olarak üreticiler bilinçli olarak budama, bakım, ilaçlama, uygun gübreleme ve sulama konularında gayret gösterip başarılı olurlar ise ağaç başına ortalama meyve verimi artacaktır. 2018 TÜİK verilerine göre Kastamonu ilinde ortalama ağaç başına verim 35 kg olarak belirlenmiştir (Anonim 2018).

Çizelge 7.15. İşletmede çalışan işçi sayısı

İşçi Durumu	Kadın İşçi (%)	Erkek İşçi (%)
1 İşçi	3,9	14,3
2 İşçi	1,3	1,3
3 İşçi	1,3	-
4 İşçi	-	1,3
İşçi Çalıştırmayan	93,5	83,1
Toplam	100,0	100,0

İşletmelerinde işçi çalıştıran üreticilerin, %14,3'ü 1 erkek işçi, %3,9'u 1 kadın işçi çalıştırdıkları görülmüştür. Üreticilerin %80'den fazlasının işçi çalıştırmadıkları görülmüştür. Bölge halkı genelde tüm aile bireyleri, hısımlarına ve komşularına ile işletmede çalıştırdıklarından dolayı işçi çalıştırmamaktadırlar.

Çizelge 7.16. Üreticilerin arazi varlıkları

Arazi Büyüklüğü (da)	Arazi (%)		
	Mülk Arazi	Kiralanan Arazi	Ortak Arazi
1 – 5	15,4	26	24,5
6 – 10	18	18	75,5
11 – 15	8	32	-
16 – 20	14,2	24	-
21 – 25	6,6	-	-
26 – 30	7,9	-	-
31 – 35	9,5	-	-
36 +	20,4	-	-
Toplam	100,0	100,0	100,0

Araştırma kapsamındaki üreticilerin, arazi büyüklükleri incelendiğinde, %15,4'ü 5 dekar ve altında, %18'i 6-10 dekar, %8'i 11-15 dekar , %58,6'sı ise 15 dekar üstü genişliğe sahip ve çoğunlukla mülk arazisidir.

Çizelge 7.17. Üreticilerin diğer tarımsal gelir kaynakları

Arazi Büyüklüğü (da)	Fındık (%)	Meyve (Diğer) (%)	Sebze (%)	Diğer (%)	Boş Arazi (%)
<1	5,2	19,5	28,6	3,9	3,9
1 – 5	32,5	38,9	9	11,7	-
6 – 10	14,3	3,9	2,6	2,6	-
11 – 15	3,9	-	-	1,3	-
16 – 20	1,3	-	-	-	-
21 – 25	3,9	-	-	1,3	-
26 – 30	2,6	-	-	-	-
31 +	1,3	-	-	-	-
Arazisi olmayan	35	37,7	59,8	79,2	96,1
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Araştırma bölgesinde kividenden başka fındık, sebze, tahıl ve yem bitkisi alternatif ürün olarak karşımıza çıkmaktadır. Ağırlıklı olarak, 1-5 dekar aralığın da %32,5 oranında fındık, 1-5 dekar aralığın da %38,9 oranında meyve, 1 dekardan az %28,6 oranında sebze, 1-5 dekar aralığın da %11,7 oranında diğer tahıl ve yem bitkileri yoğun olarak üreticiler tarafından yetiştirilmektedir. Üreticiler genel olarak meyveleri ve sebzeleri kendi ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla küçük alanlarda yetiştirmektedir. Bu bölgede yaşayan üreticiler her türlü meyve ve sebzeyi yetiştirmek için büyük çaba harcamaktadırlar.

Tarım işletmelerinde hayvansal üretim bitkisel üretimden arta kalan zamanı değerlendirmede önemli bir yer tutmaktadır. Tarım işletmesinde toplam sermayenin bir bölümünün hayvan sermayesinden oluşması istenmektedir. Bunun nedeni, hayvan sermayesinin varlığı sonucunda yeterli gübre üretimine sahip olan tarım işletmesinin bu gübreyi bitkisel üretimde girdi olarak kullanması ve verim artışı sağlamaya yardımcı olmasının yanında atıl işgücünü kullanmak, sürekli nakit akışını sağlamakta sayılabilir (Köksal 2009).

Çizelge 7.18. Üreticilerin hayvansal gelir kaynakları

Gelir Kaynakları	İşletme Sayısı	Oran (%)
Küçükbaş Hayvanı Olan	1	1,3
Büyükbaş Hayvanı Olan	12	15,5
Arı Kovanı Olan	25	32,4

Yapılan araştırma ile 77 işletme sahibi bitkisel üretimin yanında, %32,4'ü arıcılık, %15,5'i büyükbaş hayvancılık, %1,3'ü küçükbaş hayvancılık faaliyetlerinde buldukları görülmektedir.

Tarımsal faaliyetler çeşitli tarımsal araç ve gereçlerin yardımı ile sürdürülmektedir. Günümüzde, işlerin zamanında bitirilmesi için vazgeçilmez bir girdi haline gelen tarımsal mekanizasyon araçları, her geçen gün önemini giderek artırmaktadır (Köksal 2009). Bu nedenle ankete katılan üreticilere alet ekipman durumu sorulmuş ve alınan cevaplara göre çizelge 7.19 oluşturulmuştur.

Çizelge 7.19 Üreticilerin alet ekipman varlığı

Alet ekipman Durumu	Traktör (%)	Patpat (%)	El traktörü (%)	İlaçlama Makinesi (%)	Ot biçme Makinesi (%)
1 alet ekipmanı olan	13	24,7	2,6	19,5	7,8
Alet ekipmanı olmayan	87	75,3	97,4	80,5	92,2
Toplam	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Araştırma alanında üreticilerin işletmelerinde %13'ü traktör, %24,7'si patpat, %2,6'sı el traktörü, %19,5'i ilaçlama makinesi, %7,8'i ot biçme makinesi bulundurmaktadır. Üreticilerin %87'sinin traktör, %75,3'ün patpat, %97,4'ünün el traktörü, %80,5'inin ilaçlama makinesi, %92,2'sinin ot biçme makinesi bulunmaktadır.

İnsanların beslenmesinde stratejik öneme sahip olan, tarım, doğal, ekonomik, sosyal risk ve belirsizliklerden en çok etkilenen sektördür. Risk ve belirsizlikler çiftçi gelirlerinde istikrarsızlığa neden olmaktadır. Devletler doğal afetlere de maruz kalan tarımı risklere karşı korumak için çeşitli önlemler geliştirmektedirler. Bunlar içinde en etkin yöntemlerden biri tarımsal sigortacılıktır (Keskinkılıç 2013).

Çizelge 7.20. Üreticilerin kivi bahçeleri sigorta durumları

Sigorta Durumu	Sayı	Oran (%)
Sigortası olan	5	6,5
Sigortası olmayan	72	93,5
Toplam	77	100,0

Anket çalışması kapsamında üreticilerin %6,5'i tarım sigortası olduğu, %93,5'i tarım sigortasının olmadığı görülmüştür. Bölge üreticilerinin çoğu tarım sigortasının pahalı olmasından dolayı yaşanabilecek doğal afetleri kaderimizde varsa yaşarız diyerek ürünlerini sigorta yaptıramadıklarını belirtmişlerdir.

Üreticiler bir yıl boyunca yetiştirdikleri ürünlerini, bir günde yağın dolu, sel, don olayları karşısında heba olması, üretici açısından ve ülke açısından üzücü bir olayın yanı sıra büyük bir hasara yol açacaktır. Bu nedenlerden dolayı çiftçilerin kendilerini güvence altına almaları ve meydana gelebilecek risklere karşı garanti altına almaları gerekmektedir. Bu sebeplerden dolayı çiftçilerin tarım sigortası yaptırmaları gereklidir (Anonim 2011).

Çizelge 7.21. Üreticilerin yıllık geliri içindeki kivin % payı

Kivi payı (%)	Sayı	Oran (%)
0 – 5	61	79,2
5 – 15	12	15,6
15 – 25	1	1,3
25 >	3	3,9
Toplam	77	100,0

Araştırma bölgesinde, üreticilerin yıllık gelirleri içindeki kivi üretiminden elde edilen gelir payı yüzde 0-5 arasında %79, yüzde 5-15 arasında gelirleri olanların payı %15,6, yüzde 15-25 arasında gelirleri olanların payı %1,3, yüzde 25 ve üzerinde gelir payı olanların oranı %3,9'u olduğu görülmüştür. Bölgenin arazi yapısından kaynaklanan tarım arazilerinin az olması nedeniyle sınırlı üretim yapılmaktadır. Kivi yetiştirme alanlarının çoğaltılması maksadıyla, devlet, hazine arazilerinden, kivi yetiştiriciliğine uygun arazileri üreticilere vererek, meyve üretimi arttırılabilir.

7.3. Araştırma Kapsamındaki Üreticilerin Ürünlerini Pazara Hazırlama ve Satış Faaliyetleri

Pazar, satıcıların baskı altında olmadan, kazanç sağlamak için, her türlü ürünün ve tüketicinin bulunduğu serbest piyasa koşullarının olduğu alan olarak tanımlanabilir (Anonim 2019).

Kivi işletmelerine, şehir içinden ve şehir dışından gelen tüccarlar tarafından, işçileriyle kivileri hasat işlemi ve paketleme işlemine tabi tutulmaktadır. Lojistik işlemi ise kendileri tarafından yapılmaktadır. Üreticiler, şehir dışından gelen tüccarlara peşin satış şeklinde pazarlamayı tercih etmektedirler.

Çeşitli nedenlerle irilikleri farklı olan ürünleri, ağırlık, çap veya uzunluklarına göre bir örnekleştirmek için yapılan işleme ayırma denir. Ambalaj içindeki meyveleri aynı özellikte ve boyda görmek tüketiciyi olumlu yönde etkilemektedir (Anonim 2015).

Çizelge 7.22. Üreticilerin kivileri büyüklüklerine göre ayırma işlemi

Ayrırma Durumu	Sayı	Oran (%)
Ayrırma İşlemi Yapan	60	78
Ayrırma İşlemi Yapmayan	17	22
Toplam	77	100,0

Araştırma bölgesinde üreticilerin %78'inin kivileri büyüklüklerine göre ayırma işlemini yaptığı, %22'sinin ise ayırma işlemi yapmadığı görülmektedir. Hasat sonucu elde edilen ürünlerde müşteri memnuniyetini öne çıkartmak, iç piyasada yer bulmak ve rekabet etmek açısından kivilerin seçilip ambalajlama yapılması üreticiler tarafından son derece önemli faaliyetlerden biridir. Günümüzde meyveyi üretmek kadar pazarlamakta önem arz etmektedir.

Çizelge 7.23. Üreticilerin kivileri büyüklüklerine göre ayırma nedeni

Ayrırma Nedeni	Sayı	Oran (%)
Alıcının Tercihi	50	83,3
Fiyatın Yükseltilmesi	9	15
Diğer	2	3,3
Toplam	61	101,6

*Birden fazla cevap verilmiştir

Araştırma alanında kivi üreticilerinin %83,3'ü alıcının tercihi nedeni ile, %15'i fiyatın yükseltilmesi ve %3,3'ü diğer nedenlerle ayırma işlemini gerektirdiği görülmüştür. Tüccar, komisyoncu gibi alıcılar müşteri memnuniyeti açısından, satın aldıkları ürünleri ikinci bir kez daha elden geçirerek zaman kaybı yaşanmaması ve işçi ücretleri açısından ürünün maliyetinin arttırılmaması gibi nedenlerle kivileri büyüklüklerine göre ayırma işlemine tabi tutulmasını üreticiden istenmektedir.

Ülkemizde üretilen meyvelerin yaklaşık %30-40'luk bölümünde hasattan sonra, tüketiciye ulaşıncaya kadar zarar görmektedir. Meyvelerin hasat, nakliye, soğutma, paketleme, depolama ve satış aşamalarında ortaya çıkan çeşitli sorunlar, aksamalar ve bazı hatalı uygulamalar sonucunda ürün kaybı bazen %50'yi bulmaktadır. Çeşitli güçlüklerle elde edilen ürünün nerdeyse yarısının kaybedilmesine yol açan nedenlerin ve etkili faktörlerin incelenmesi ve önlemlerin alınması gerekmektedir (Anonim 2015).

Çizelge 7.24. Üreticilerin kivileri depolama durumları

Depolama Durumu	Sayı	Oran (%)
Kendine ait Depo	4	5,2
Soğuk Hava Deposu	-	-
Üretici Birliği Deposu	-	-
Depolama Yapmayan	73	94,8
Toplam	77	100,0

Araştırma kapsamındaki üreticilerin kivilerinin %5,2'sini kendilerine ait depolarda depoladığı, %94,8'inin ise depolama yapmadığı görülmüştür. Kivi üretimi yapılan söz konusu araştırma bölgesindeki üreticiler, soğuk hava depoları olmadığından dolayı, kaderleri ile baş başa bırakılmışlardır. Kamuoyunda araçlar olarak değerlendirilen tüccar ve komisyoncular ürünü hasat zamanı alıp soğuk hava depolarında depolayarak, üreticinin kazanacağı parayı

onlar kazanmaktadır. Çiftçi yetiştirdiği ürünü ucuza satmak zorunda kaldığı için, emeğinin karşılığını alamamaktadır.

Tarım sektöründe faaliyet gösteren kooperatiflerin, günümüzde çok amaçlı yapıya dönüştükleri görülmektedir. Ortaklarının girdi ve finansman taleplerini karşılamaya yönelik faaliyetler yanında, ürün alımı, işleme, dereceleme, standardizasyon, depolama, kalite kontrolü gibi hizmetleri de yürütmektedirler (İnan 2008).

Çizelge 7.25. Üreticilerin kıvileri pazarlama şekilleri

Pazarlama Şekilleri	Sayı	Oran (%)
Tüketiciye	28	36,4
Komisyoncuya	7	9
Tüccara	19	24,7
Ürünün Bahçeden Toptan Satışı	19	24,7
Diğer	4	5,2
Toplam	77	100,0

Yapılan anket çalışmasına göre üreticiler kıvilerini %36,4 oranında doğrudan tüketiciye, %9 oranında komisyoncuya, %24,7 oranında tüccara, %24,7 oranında bahçeden toptan olarak, %5,2 oranında diğer alıcılara sattıkları görülmüştür. Bazı üreticiler halk pazarlarında tüketici ile buluşarak ürünlerini doğrudan tüketiciye satmaktadırlar. Depolama imkanı olmayan tonaj olarak kıvisi çok olan üreticiler tüccar ve komisyoncuya satmaktadırlar.

Çizelge 7.26. Üreticilerin kıvileri satış şekilleri

Satış Şekilleri	Sayı	Oran (%)
Vadeli	4	5,2
Peşin	74	96,1
Borca Karşılık	-	-
Toplam	78	101,3

*Birden fazla cevap verilmiştir

Araştırma bölgesindeki üreticilerin, %5,2'si vadeli, %96,1'i peşin olarak kivilerini sattıkları görülmüştür. Çiftçiler ürünlerinin bedelini alamayacakları korkusuyla, vadeli olarak satmaktan kaçınmaktadırlar. Genel olarak peşin satış yapmayı tercih etmektedirler.

7.4. Üreticilerin Üretici Örgütüne Ortak/Üyelik Durumu ve Beklentileri

Üretici örgütlerinin, tarımsal üretimin gelişmesini sağlamak, bu maksatla teknik ve ekonomik yönden üreticilere rehberlik yapmak, üreticilere her türlü tarımsal girdinin uygun şartlarda teminini sağlamak, üreticilerin haklarını korumak, gerekli araştırmalar yapmak, çiftçi eğitim ve yayım hizmetlerini gerçekleştirmek gibi amaçları bulunmaktadır (Kızılaslan ve Doğan 2013). Tarımsal üretimi arttırmanın, kaliteli ürün elde etmenin ve tarım ile uğraşanların/kırsal alanda yaşayanların yaşam düzeyini yükseltmenin en önemli yollarından biri, üreticilerin etkin bir biçimde örgütlenmesidir (Özdemir 2016).

Çizelge 7.27. Kivi üretici örgütüne (kooperatif/birlik) ortak/ üyelik durumu

Ortak/Üyelik Durumu	Sayı	Oran (%)
Ortak/Üyeyim	-	-
Ortak/Üye değilim	-	-
Üretici Örgütü Bulunmamaktadır	77	100,0
Toplam	77	100,0

Araştırma alanındaki üreticilerin, %100'ü kivi üretici örgütünün bu güne kadar kurulmadığını belirtmişlerdir. Kırsal kesimde verimliliği yükseltmek ve üretimden tüketim aşamasına kadar tarımsal ürünlerin değerlendirilmesi suretiyle üreticinin gelirini ve pazardaki konumunu yükseltmek ve böylece refah düzeyini arttırmak için örgütlenme gereklidir (Özdemir 2016).

Çiftçilerin ticari faaliyette başarılı bir şekilde yer alabilmesi için kooperatiflerin işlevsel ve profesyonel olmaları gerekmektedir. Özellikle üretici eline geçen fiyat ile tüketicinin ödediği fiyat farkının azaltılması yolunda kooperatifleri etkin hale getirecek politika eylemleri önem arz etmektedir (Anonim 2018).

Çizelge 7.28. Kivi üretici örgütünün sağlayacağı faydalar

Sağlayacağı Faydalar	Sayı	Oran (%)
Ürünümü Kolay Pazarlaya bilirim	69	89,6
Kivi üretimi ile gerekli bilgiye sahip olurdum	2	2,6
Girdi Temininde Yardımcı oldu	21	27,2
Kredi kullanımında kolaylık sağlar	10	12,9
Diğer	1	1,2
Toplam	103	133,5

*Birden fazla cevap verilmiştir

Araştırma bölgesindeki kivi üretici örgütünün sağlayacağı faydalar, çizelge 7.28’de verilmiştir. Bu kapsamda; üreticiler %89,6’sı ürünü kolay pazarlamayı, %27,2’si girdi temininde yardımcı olunacağını, %12,9’u kredi kullanımında kolaylık sağlanacağını, %2,6’sı kivi üretimi ile gerekli bilgiye sahip olunabileceğini, %1,2’si diğer konular ile birlikte bahse konu edilen, faydalar sağlayacağını belirtmişlerdir. Kastamonu yöresinde kivi üretici kooperatifi kurulmuş olsaydı; öncelikle üreticiler dayanışma içinde hareket ederek, birçok sorunun çözümü netlik kazanırdı. Örnek olarak, fidan ve gübrenin temin edilmesi, sorunlar hakkında bilgi alış verişi ile ürünlerin değerinde, iç pazara sunulması, depolanması vb. sorunlarla karşı karşıya kalınmayacağı görüşü ortaya çıkmaktadır.

7.5. Üreticilerinin Tarımsal desteklerden yararlanma durumları

Tarım ürünleri üretimine devletin veya yetiştiriciyi korumak maksadı ile yapılan iş ve işlemlerin bütününe tarımsal destekleme denilmektedir (Anonim 2019).

Desteklemelerle ilgili en önemli belge 2006 yılında çıkarılan 5488 sayılı Tarım Kanunu’dur. Kanun’da tarımsal desteklemelere ilişkin uygulamaların nasıl olacağına dair bilgiler verilmektedir. Desteklemelere ilişkin uygulama usul ve esaslar ise Bakanlar Kurulu Kararı ve tebliğlerle belirlenmekte olup, Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmektedir. Tarımsal desteklerin tutarının belirlenmesi ile ilgili gerekli çalışmaları ise Tarımsal Destekleme ve Yönlendirme Kurulu yürütmektedir (Ataseven 2016).

Üreticilerin il/ilçe Tarım ve Orman Müdürlüklerinden başvurmaları sonucunda destekleme işlemi sonuçlandırılmaktadır.

Çizelge 7.29. Kivi üreticilerinin tarımsal desteklerden yararlanma durumu

Tarımsal Desteklerin Durumu	Sayı	Oran (%)
Mazot, Gübre	24	31,2
Sertifikalı fidan	2	2,6
Diğer (tesis kurulum desteği)	4	5,2
Destekleme Almadım	47	61
Toplam	77	100,0

Araştırma kapsamında üreticilerin, %31,2'si mazot ve gübre, %2,6'sı sertifikalı fidan, %5,2'si diğer (fidan ve tesis kurulum malzemeleri) tarımsal destek aldıkları, %61 oranındaki üreticinin hiç bir tarımsal destek almadıkları görülmüştür. Üreticiler, tarımsal destekleme olarak devletin üreticilerin yanında olmasının önemli olduğu, az da olsa destekleme verildiği ancak zamanla düzelebileceği beklentisindedirler.

Çizelge 7.30. Üreticilere verilen tarımsal desteklemelerin yeterlilik durumu

Yeterlilik Durumu	Sayı	Oran (%)
Yeterli	13	17
Yeterli Değil	32	41,5
Kısmen	32	41,5
Toplam	77	100,0

Araştırma bölgesindeki üreticilerin, %17'si tarımsal desteklemelerin yeterli olduğunu, %41,5'i tarımsal desteklemelerin yetersiz olduğunu, %41,5'i tarımsal desteklemelerin kısmen yeterli seviyelerde olduğunu belirtmişlerdir. Üreticiler tarım desteklemeleriyle ilgili AB ülkelerinin ülke tarımlarına ve üreticilerine ne derece önem verdiklerini görsel ve yazılı basın yolu ile öğrenmektedirler. Ülkemizde ise tarım destekleme politika ve katkılarının AB düzeyine çıkarılmasını beklemektedirler.

Tarımsal desteklerin çiftçi düzeyindeki uygulamaları istenen yönde değiştirebilmesi için uzun vadeli olması, daha çok katma değeri yüksek ürünlere yoğunlaşması, üretimin yanında tüketimi de teşvik etmesi ve bölgesel farklılıkları dikkate alması gerekir. Diğer yandan desteklemelerde genç ve piyasaya üretim yapan çiftçilere ağırlık verilmesi, iyi duyurularak tabana yayılması ve amacı doğrultusunda uygulanması desteklerin etkinliğini artıracaktır (Yavuz ve Dilek 2019).

7.6. Araştırma Kapsamındaki Üreticilerin Devletten Beklentileri ve Tarım Politikaları Hakkında Görüşleri

Tarım politikası "üreticilerin ekonomik yaşamlarını uygun duruma getirmek, tarım ürün çeşitliliğini vatandaşlara faydalı olacak şekilde düzeltmek, üreticilerin alım gücünü uygun hale getirmek ve halkı aşırı fiyat yükselmesinden korumak amacıyla devletin aldığı kararlar " olarak adlandırılmaktadır (Anonim 2019).

Çizelge 7.31. Kivi Üreticilerinin Devletten beklentileri

Devletten Beklentiler	Sayı	Oran (%)
Ürüne Destekleme Verilmeli	13	16,8
Pazar Bulunmalı	54	70,1
Girdi Maliyeti Düşürülmeli	12	15,6
Kivi Tesisi Kurulmada Destekleme verilmeli	12	15,6
Kivi yetiştiriciliği hakkında yayım hizmeti verilmeli	7	9
Hiçbir beklentim yok	5	6,5
Diğer	2	2,6
Toplam	105	136,2

*Birden fazla cevap verilmiştir

Araştırma alanındaki üreticilerin, %70,1'i ürüne pazar bulunması, %16,8'i ürüne destekleme verilmesi, %15,6'sı kivi tesisleri kurulmasında destekleme verilmesi, %15,1'i girdi maliyetlerinin düşürülmesi, %9'u kivi yetiştiriciliği hakkında yayım hizmeti verilmesini, %6,5'i devletten hiçbir beklentilerinin olmadığını, %2,6'sı ise devletten diğer konularda yardımcı olunması istenmektedir.

Çizelge 7.32. Üreticiler Tarafından Ülkemizdeki Tarım Politikasının Değerlendirilmesi

Değerlendirme	Sayı	Oran (%)
Çok İyi	3	3,9
İyi	14	18,2
Kararsızım	35	45,4
Kötü	16	20,8
Çok Kötü	9	11,7
Toplam	77	100,0

Yapılan anket çalışmasında üreticiler tarafından ülkemizdeki tarım politikasını, %3,9'u çok iyi, %18,2'si iyi, %45,4'ü kararsız, %20,8'i kötü, %11,7'si çok kötü olarak, değerlendirdikleri görülmüştür. Tarımda; mazot, işçilik ile girdi maliyetleri çok pahalı diye zarar etmemek için üreticiler ekim ve dikim çalışmaları yapmayarak, tarım arazilerini boş bıraktıkları görülmektedir. İhtiyaç duyulan yiyecek dışarıdan ithal edilmek suretiyle karşılanmaktadır. AB ülkelerinde uygulanan tarımsal destekleme politikaları gözden geçirilerek, ülkemizde uygulanan tarımı destekleme politikalarının yeterli düzeye getirilmesi beklenmektedir.

Türkiye'nin tarım sektöründe çiftçiliğin tamamına yakını aile işletmeleri yapmaktadır. Bu işletmelerde tarımsal faaliyet ile sosyal hayat ve kişisel yaşam iç içe girmiştir. Tarım bu aileler için yaşamın bir parçası, hatta kendisidir. Yaşam ile işi birbirinden ayırmak pek mümkün değildir. Aile fertleri işçilik başta olmak üzere tüm bu rolleri yüklenerek, hem piyasa hem de kendi tüketimleri için üretim yapmaktadırlar. İşletmeler küçük veya orta büyüklükte oldukları için rekabet açısından büyük işletme avantajına sahip değildir. Ancak iyi idare edildiklerinde kaynaklarını etkin kullanma becerisine sahiptirler ve toplumun orta direğini oluştururlar. Tüm bu özelliklerinden dolayı aşırı rekabet durumunda aile işletmelerinin korunması, sürdürülebilir üretim yapabilmeleri ve oluşturdukları yaşam ortamını koruyabilmeleri ülkenin geleceği açısından çok önemlidir. Tarım politikalarının doğru bir vizyonla bilgiye dayalı olarak hazırlanması ve sahada etkin bir şekilde uygulanması yararlı olacaktır (Yavuz ve Dilek 2019).

8. SONUÇ ve ÖNERİLER

Kivi üretim açısından Karadeniz ve Marmara Bölgeleri en uygun yörelerdir. Yapılan araştırma ile Kastamonu İlinin Karadeniz sahil şeridi İlçelerinden başta İnebolu, Abana, olmak üzere, Bozkurt, Çatalzeytin, Doğanyurt ve Cide İlçelerinde, yapılan anket çalışması kapsamında, C vitamini bakımından zengin ve hammadde olarak da kullanılan bir meyve olan kivi'nin üretiminde, üreticilerin bilgi yeterlilik düzeyleri, üretilen ürünlerin pazara hazırlanma çalışmaları, destekleme durumları, hane ve konut durumları, kredi kullanımı, depolama durumları, üretici birliği, üreticilerin devletten beklentileri, üreticilerin tarım politikası hakkında görüşleri gibi konular incelenmiştir.

Çalışma, Kastamonu iline ait 19 ilçenin kivi yetiştirilen 6 ilçesinde toplam 77 üretici ile görüşülerek yapılmıştır. Anket sonuç verileri aşağıda sıralanmaktadır.

Araştırma kapsamındaki kivi üreticilerinin cinsiyet (kadın/erkek) durumlarına bakıldığında daha çok erkek üreticilerden ve 46-65 yaş orta yaşlı üreticilerden oluştuğu görülmektedir. Erkeklerin kivi yetiştiriciliğine daha meraklı olduğu, kadınlarında kivi üretim tesisleri kurarak üretim alanında sahaya indikleri görülmektedir. Kivi yetiştiriciliğine gençlerin özendirilerek, meyveciliğin geleceği açısından, genç üretici katılımcı sayısının arttırılması gerekmektedir.

Araştırma alanındaki üreticilerin ikamet ettikleri yerlere bakıldığında, en yoğun köylerde ikamet ettikleri, eğitim durumlarına bakıldığında ise ilkokul mezunu oldukları görülmektedir. Üreticiler işletmelerine yakın yerlerde ikamet etmektedirler. Böylece işletmelerinde bulunan tüm ürünlerin gelişimlerini görmekte, bakım ve zirai mücadele işlemlerini yapmaktadırlar. İlkokul, ortaokul ve liseden sonra okumayan gençlerin ailelerinin yanlarında kalarak çiftçilik mesleğini devam ettirdikleri görülmektedir.

Üreticilerin büyük bir çoğunluğunun evli oldukları görülmüştür. Çiftçilik yapan üreticilerin tüm işlerini kendileri yapmakta olduğundan yardımcıya ihtiyaç duymaktadırlar.

Yapılan anket çalışmasında hanedeki fert sayıları bakımından 1-2 kişilik aileler, hanelerinde bulunan çocuk sayısı dağılımına göre 2 çocuklu, büyük bir çoğunluğunun çekirdek aile yapısında oldukları görülmektedir.

Yapılan anket çalışmasına göre üreticilerin büyük bir çoğunluğunun emekli olup çiftçilik yaptıkları görülmüştür.

Araştırma alanındaki üreticilerin aylık gelirlerine bakıldığında; 2000 TL' dan az aylık geliri olanlar daha fazladır. Emekli çiftçiler ile ticaretle de uğraşan grupların yıllık gelirleri yaşamlarını sürdürebilecek düzeydedir. Bu grup'a dahil olanlar ise fındık, meyve, sebze, hayvancılık, arıcılık gibi işlerle de uğraştıkları görülmektedir.

Araştırma kapsamında üreticilerin büyük bir kısmının sosyal güvencelerinin olduğu görülmektedir. Günümüz şartlarında sosyal güvence insan hayatında önemli bir yer teşkil etmektedir.

Araştırma bölgesinde üreticilerin, çoğunun kendilerine ait evlerinde oturdukları görülmektedir. Küçük yerleşim alanlarından büyük yerleşim alanlarına gidildikçe genel olarak konutlarda kira durumlarının artmakta olduğu görülmektedir.

Araştırma alanındaki üreticilerin, tarım dışı gelirlerinin yanında ek olarak büyük bir çoğunluğunun emekli maaşlarının olduğu görülmektedir.

Araştırma bölgesinde üreticilerin büyük bir çoğunluğu kredi kullanmadıkları görülmüştür. Üreticiler ile yapılan görüşmelerde; kredi faiz oranlarının çok yüksek olması nedeniyle kullanmamayı tercih ettiklerini belirtmişlerdir.

Üreticilerin komşu ve akrabalarından etkilenecek kivi yetiştiriciliğine başlamaya karar verdikleri, kivi üretimine başlayanların, çoğunluğu 6-10 yıldır bu işi yaptıkları görülmektedir.

Araştırma alanındaki kivi üreticileri bilgi düzeyleri konusunda ise büyük bir çoğunluğu kendilerini kısmen yeterli bulmakta, bilgi eksikliğinde ise en fazla gübreleme konusunda yetersiz kaldıklarını, bir sorun ile karşılaştıklarında ise büyük bir kısmının İlçe Tarım Müdürlüklerinden bilgi aldıkları görülmektedir.

Araştırma bölgesinde kivi üretimi yapılan alanların 1-5 dekar aralığında bulunan ufak kivi bahçelerinin sayıca fazla olduğu, kivi işletmelerinde; 10-250 ağaç sayısı ve 6-10 yaş aralığında en fazla genç ağaç yaş gurubunun bulunduğu, ağaç başına 20-30 kg aralığındaki verimin fazla olduğu görülmektedir.

İşletmelerinde işçi çalıştıran üreticilerin en çok, %3,9'u birer kadın işçi çalıştırdıkları, %14,3'ü de birer erkek işçi çalıştırdıkları görülmüştür. Üreticilerin büyük çoğunluğunun işçi çalıştırmadıkları görülmüştür.

Araştırma kapsamındaki üreticilerle anket yapılmış olup, arazi büyüklükleri incelendiğinde mülk arazilerde çoğunlukla 36 dekar ve üzeri, kira arazilerde yoğun olarak 11-15 dekar arası, ortak arazilerde 6-10 dekar arası olduğu görülmektedir.

Araştırma alanındaki üreticilerin 1-5 dekar arasında fındık, meyve ve diğer (tahıl, yem bitkisi) ürünlerin üretimi, 1 dekardan az olan arazilerde genellikle sebze üretimi yapıldığı görülmektedir.

Üreticilerin tarımsal üretimlerinin yanında, arıcılık, büyükbaş hayvancılık, küçükbaş hayvancılık faaliyetlerinde buldukları görülmektedir.

Yapılan anket çalışması kapsamında üreticilerin büyük bir kısmının tarım sigortasının olmadığı görülmüştür. Bölge üreticilerin çoğu tarım sigortasının pahalı olmasından dolayı yaşanabilecek doğal afetleri kaderimizde varsa yaşarız diyerek ürünlerini sigorta yaptıramadıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma bölgesinde, üreticilerin yıllık gelirleri içindeki kivi üretiminden elde edilen gelir payı %0-5 arasındadır. Bölgenin arazi yapısından kaynaklanan tarım arazilerinin az olması ile sınırlı alanda üretim yapılmakta olup, devletin hazine arazilerinden, kivi yetiştiriciliğine uygun arazileri üreticilere verilmesini istemektedirler.

Araştırma kapsamındaki üreticilerin kivileri büyüklüklerine göre ayırma işlemini büyük bir çoğunluğu yapmakta olup, ayırma nedeninin ise genel olarak alıcının isteğinden dolayı olduğu görülmektedir. Depolama işleminde ise üreticilerin büyük bir kısmı soğuk hava deposu olmadığından depolama yapmadıklarını belirtmişlerdir.

Üreticilerin büyük bir çoğunluğu ürettikleri kivileri doğrudan tüketiciye sattıklarını, satarken en çok peşin satış şeklini kullandıkları, kivi yetiştiriciliğini neden yaptıkları konusunda ise, büyük bir kısmının ek gelir sağlamak için yaptığı görülmektedir.

Üreticilerin anket sorularına verdikleri cevaplara göre tamamı, kivi üreticileri kooperatifi olmadığını, üreticilerin büyük bir çoğunluğu ise kivi üreticileri kooperatifi olsaydı, ürünlerini kolay pazarlayabileceklerini belirtmektedirler.

Araştırma bölgesinde destek alan üreticilerin büyük bir çoğunluğu mazot ve gübre desteği aldıkları, desteklemelerin yeterliliği konusunda ise çoğunlukla yeterli bulmadıkları ve kısmen yeterli buldukları görülmektedir.

Araştırma kapsamındaki üreticilere devletten beklentileri sorulduğunda; en fazla ürettikleri kivilere pazar bulunmasını istedikleri görülmektedir.

Üreticilerin ülkemizdeki tarım politikasını nasıl gördükleri konusunda, büyük oranda kararsız kaldıkları görülmektedir.

Sonuç olarak; Kastamonu ilinin 19 ilçesinden İnebolu, Abana, Bozkurt, Çatalzeytin, Doğanyurt, Cide ilçelerinde fındıktan sonra kivi üretimi, söz konusu bölgenin toprak yapısı bakımından, iklimi ve nem oranının uygunluğu açısından yeterli miktarda yağış alması nedeni ile yörenin geçim kaynağı açısından önemli bir yere sahiptir. Kastamonu yöresi kivi üretiminde iç pazarda rekabet edecek bir konuma ulaşmaktadır. İşletme sahipleri kivi yetiştirme konusunda yeterli seviyede tecrübeye ulaşmıştır. Kastamonu yöresinde kivi yetiştiriciliği yapan işletmeleri kivi üretici birliği ve kivi ile ilgili bir kooperatif bulunmamasına rağmen, kivi üretim miktarı bakımından her yıl artarak iç pazarda tatmin edici seviyeye ulaşmaktadır.

Araştırma bölgesindeki kivi üreticileri artan girdi maliyetlerinin yanında yapılan tarım ve kivi kurulum tesisi desteklemelerini az bulmaları ile iklim koşulları (donma olaylarına maruz kalınması) gibi sorunlar olmasına rağmen ürünlerini ısrarla üreterek piyasaya sunmaktadırlar. Fakat hasat edilen ürünleri soğuk hava depoları olmadığından dolayı, meyvelerin yumuşayarak bozulmalara yol açmaktadır. Ancak; sınırlı sayıda tüccar ve komisyoncu, değerinin altında bir ücret karşılığında ürünlerini satın almaktadır. Kivi

üreticilerinin, bu güne kadar kurulmuş kivi üretici kooperatifi bulunmadığından, ürünlerine yeterli pazar bulamadıkları için üreticiler emeklerinin karşılıklarını tam olarak alamadıklarını belirtmişlerdir.

Araştırma bölgesindeki üreticiler kivi yetiştiriciliğine başlamadan önce çok iyi bir gözlemler yapılmaması gerektiğini belirtmektedirler.

Kivi yetiştirme alanlarının çoğaltılması amacıyla; devletin hazine arazilerinden, kivi yetiştirilmesine uygun araziler, üreticilere kira bedeli karşılığında, verilmesi ile üretim alanları artırılabilir.

Kastamonu yöresinde, kivi işletmeleri ile ilgili soğuk hava depoları bulunmamaktadır. Söz konusu depolar, devlet destekli olarak hizmete sunulur ise, kivilerin raf ömrünün uzatılmasından dolayı, tüccar taban fiyattan kivi satın alamayacağı için, işletmeler, kivilerini değerinde satma imkanı bulabilirler.

Kivi yetiştiriciliği gençlere özendirilip, verilecek kurslar ile üretici sayısı artırılarak, kivi tesisi kurulum maliyetinin tamamının ya da bir kısmının devlet tarafından karşılanması ile kivi üretim miktarında artış olacağından, kivi ithalat miktarında azalma görülebilir.

AB ülkelerinde tarıma verilen önemden dolayı büyük bir bütçe ayrılmaktadır. Üreticilere tarımdan elde ettikleri gelir kadar tarımsal destekleme verilmektedir. Ülkemizde ise tarım ve meyve yetiştiriciliğinde de üreticilere devlet tarafından, girdi maliyetlerinin, (mazot, tohum, fidan, gübre ve zirai ilaç) düşürülmesi için yeterli miktarda destek verilmesi ile tarımda üretim miktarı artırılabilir.

Kivi ağaçlarını sulamak için sulama imkanı olmayan kivi yetiştirme alanlarına devlet tarafından sulama kanalı veya sulama sistemlerinin getirilme girişimi gerçekleştirildiğinde kivi işletme sayısı ve üretim alanları artabilir.

Kastamonu yöresinde yapılan araştırma ile yetiştiricilerin, orta yaşlı ve yaşlı grupları oluşturdukları görülmektedir. Tarımsal desteklemelerin arttırılması ve girdi maliyetlerinin düşürülmesi ile birlikte, kivi yetiştiriciliği iyi bir gelir kaynağı olacağından, iş bulmak amacıyla, köylerde yaşayan genç nüfusun, kivi üretimine kazandırılması ile köylerden şehir'e göç önlenabilir.

Kivi işletmelerine, tarımsal destekleme kalemlerinden, mazot/gübre desteği yeteri miktarda verilmediği gibi, fındıkta, alan bazlı destek, yaş çay, buğday ve ayçiçeğinde fark ödemesi desteği olmasına karşılık, kivi üreticilerine ise söz konusu kalemlerde belirtilen bir destekleme verilmemektedir. Tarım ve Orman Bakanlığınca kivi üretimine de aynı desteklemelerin verilmesi ile Karadeniz bölgesinde üretim yapan işletmelerin, kivi üretimine yönelmesi sağlanabilir.

Yalova ve Ordu illerinde kurulan kivi üretici örgütleri, maliyetine girdi temini (gübre, ilaç, tohum, fidan) gibi, faaliyetlerinin yanında, depolama, pazarlama, finansman gibi konularda üyelerinin istek ve taleplerini yerine getirerek, birçok sorunu çözüme kavuşturdukları görülmektedir. Kastamonu yöresinde de kivi üreticileri bir araya gelerek, birlik veya kooperatif kurdukları takdirde, üretim, depolama, pazarlama vb. konularda sorunlarını çözüme kavuşturabilirler.

Bu kadar zorlu koşullarda üretimi yapılan kivin pazarlama aşamasında sıkıntılar yaşanmaktadır. Üreticilerin emeği araçlar ve tüccarların insafına bırakılmamalıdır. Bu nedenle mutlaka üreticiler kooperatif şeklinde örgütlenmeli, soğuk hava depoları, kivi depolama ve işleme imkanlarını bu şekilde geliştirmelidirler.

9. KAYNAKLAR

- Abe K, Watada AE (1991) Hafif işlenmiş meyve ve sebzelerin kalitesini korumak için etilen emici. J Food Sci 56: 1589-1592.
- Ağar Bilişim, Massantini R., Hess-Pierce B, Kader AA (1999) Hasat sonrası CO₂ ve etilen üretimi ve taze kesilmiş kivi dilimlerinin kalite bakımından korunması. J Food Sci 64: 433-440.
- Ahvenainen R (1996) Minimal şekilde işlenmiş meyve ve sebzelerin raf ömrünün iyileştirilmesinde yeni yaklaşımlar. Gıda Bilimi Teknoloğu Trendleri 7: 179-187.
- Allegra A, Inglese P, Sortino G, Settanni L, Todaro A, vd. (2016) Opuntia ficus-indica müsülaj yenilebilir kaplamanın Hayward kivi dilimlerinin kalitesi üzerine etkisi. Hasat Sonrası Biol Technol 120: 45-51. Alıntı: Guroo I, Wani SA, Wani SM, Ahmad M, Mir SA ve ark. (2017) Kiwifru.
- Anonim (2011) Milli Eğitim Bakanlığı kivi yetiştiriciliği
http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Kivi%20Yeti%C5%9Ftiri_cili%C4%9Fi.pdf Erişim Tarihi: 15.04.2019
- Anonim (2011) Milli Eğitim Bakanlığı Tarım Sigortası
http://www.megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Tar%C4%B1m%20Sigort_alar%C4%B1.pdf Erişim Tarihi: 15.07.2019
- Anonim (2011), KUZKA “2011 – 2013 TR82 Düzey 2 Bölgesi (Kastamonu, Çankırı, Sinop) Bölge Planı,https://www.kuzka.gov.tr/dosya/2011-2013_bolge_plani.pdf
Erişim Tarihi 15.04.2019
- Anonim (2011) İşkur Kastamonu işgücü piyasası analizi raporu
<https://media.iskur.gov.tr/14784/kastamonu.pdf> Erişim Tarihi: 15.04.2019
- Anonim (2013) KUZKA Kastamonu Merkez İlçe Analizi
https://www.kuzka.gov.tr/Icerik/Dosya/www.kuzka.gov.tr_16_PO2G10AN_kastamonu_merkez_ilce_analizi.pdf Erişim Tarihi: 15.04.2019
- Anonim (2013) KUZKA İnebolu İlçe Analizi
https://www.kuzka.gov.tr/Icerik/Dosya/www.kuzka.gov.tr_16_LH3G90MR_inebolu_ilce_analizi.pdf Erişim Tarihi: 15.04.2019
- Anonim (2013) KUZKA Abana İlçe Analizi
https://www.kuzka.gov.tr/Icerik/Dosya/www.kuzka.gov.tr_16_MN4G30FO_abana_ilce_analizi.pdf Erişim Tarihi: 15.04.2019
- Anonim (2013) KUZKA Çatalzeytin İlçe Analizi
https://www.kuzka.gov.tr/Icerik/Dosya/www.kuzka.gov.tr_16_SI6U17XF_catalzeytin_ilce_analizi.pdf Erişim Tarihi: 15.04.2019

- Anonim (2013) KUZKA Doğanyurt İlçe Analizi
https://www.kuzka.gov.tr/Icerik/Dosya/www.kuzka.gov.tr_16_OE6S53LG_doganyurt_ilce_analizi.pdf Erişim Tarihi: 15.04.2019
- Anonim (2013) KUZKA Bozkurt İlçe Analizi
https://www.kuzka.gov.tr/Icerik/Dosya/www.kuzka.gov.tr_16_UD9J26FF_bozkurt_ilce_analizi.pdf Erişim Tarihi: 15.04.2019
- Anonim (2013) KUZKA Cide İlçe Analizi
https://www.kuzka.gov.tr/Icerik/Dosya/www.kuzka.gov.tr_16_LG5Z01PC_cide_ilce_analizi.pdf Erişim Tarihi: 15.04.2019
- Anonim (2013) Ordu Ticaret Borsa [http://ordutb.tobb.org.tr/pdf/kivi\(2013\)son_hali__pdf.pdf](http://ordutb.tobb.org.tr/pdf/kivi(2013)son_hali__pdf.pdf)
Erişim Tarihi: 15.04.2019
- Anonim (2013) Ünye Ticaret Borsası
<http://www.unyetb.org.tr/upload/images/images/files/Kivi%20%C3%9Cretimi%20Ara%C5%9Ft%C4%B1rma%20Raporu.pdf> Erişim Tarihi: 15.04.2019
- Anonim (2015) Milli Eğitim Bakanlığı Meyvelerin Sınıflandırılması ve Ambalajlanması
http://megep.meb.gov.tr/mte_program_modul/moduller_pdf/Meyvelerin%20S%C4%B1n%C4%B1fland%C4%B1r%C4%B1lmas%C4%B1%20Ve%20Ambalajlanmas%C4%B1.pdf Erişim Tarihi: 15.07.2019
- Anonim (2017) Ordu Ticaret Borsası Kivi
[http://ordutb.tobb.org.tr/pdf/K%C4%B0V%C4%B0\(2017\)%20son.pdf](http://ordutb.tobb.org.tr/pdf/K%C4%B0V%C4%B0(2017)%20son.pdf) Erişim Tarihi:15.04.2019
- Anonim (2017) FAO Verileri <http://www.fao.org/faostat/en/#data/Q> Erişim Tarihi: 15.04.2019
- Anonim (2018) Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) Bölgesel İstatistikler
<http://www.tuik.gov.tr/UstMenu.do?metod=istgosterge> Erişim Tarihi: 15.04.2019
- Anonim (2018) Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK) verileri
<https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=92&locale=tr> Erişim Tarihi: 15.04.2019
- Anonim (2018) ,Enflasyon Raporu: 2018 III, (TCMB, Ankara: 2018), s. 41
- Ataseven (2016) Türkiye’de Tarımsal Destekleme Politikaları: Genel Bakış ve Güncel Değerlendirmeler Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümü
https://www.researchgate.net/publication/312918415_Turkiye'de_Tarimsal_Destekleme_Politikaları_Genel_Bakis_ve_Guncel_Degerlendirmeler Erişim Tarihi:15:04.2019
- Balestra GM, Varvaro L (1997) Pseudomonas syringae pv. İtalya'daki Actinidia deliciosa (A. Chev.) Liang ve Ferguson'un çiçek tomurcukları üzerindeki hastalığın nedensel ajanı . J. Phytopathol 145: 375-378.

- Benitez S, Achaerandio I, Pujola M, Sepulcre F (2013) Aloe vera bazlı yenilebilir kaplamalar, minimal işlenmiş 'Hayward' kivisinin kalitesini arttırır . Hasat Sonrası Biol Technol 81: 29-36.
- Benitez S, Achaerandio I, Pujola M, Sepulcre F (2015) Taze kesilmiş meyvelerde kullanılan geleneksel yenilebilir kaplamalara alternatif olarak Aloe vera : Kivi dilimleri ile yapılan bir çalışma. LWT - Gıda Bilimi Teknisyeni 61: 184-193.
- Brigati S, Donati I (2003) Actinidia: Koruma ve ticari dağıtım alanındaki uygulamaları için arama sonuçları. Societa Orticola Italiana Verona, İtalya. s: 277-290.
- Cassano A, Donato L, Drioli E (2007) Kivi suyu suyunun ultrafiltrasyonu : Çalışma parametreleri, meyve suyu kalitesi ve membran tıkanması. J Food Eng 79: 613-621.
- Chesoniene L, Daubaras R, Viskelis P (2004) Bazı kolomicta kivi (Actinidia kolomicta) çeşitlerinin meyvelerinin biyokimyasal bileşimi ve hasat olgunluğunun tespiti. Açta Hortic 663: 305-308.
- Ferguson AR, Seal AG (2008) Kiwifruit. In: Ilıman Meyve Mahsul Yetiştiriciliği, Hancock, Jim F (ed) Genomics'e Germplazm, East Lansing, MI, ABD.
- Fiorentino A, Mastellon C, D'Abrosca B, Pacifico S, Scognamiglio M, vd. (2009) Tocomonoenol: Kivi (Actinidia chinensis) meyvelerinden yeni bir E vitamini . Food Chem 115: 187-192.
- Gorini F (1992) Actinidia meyvelerinin kalitesi, korunması ve dönüştürülmesi . L'Informatore Agrario 48: 71-74.
- Huang HW, Ferguson AR (2007) Çin'deki Actinidia : Doğal çeşitlilik, filocoğrafik evrim, özel spesifik gen akışı ve kivi çeşitlerinin gelişimi. Açta Hortic 753: 31-40.
- Hanna L., Maria L., Piotr L., Iwona J., Yong-SP., Elena K., Dinorah B., Alina N., Shela G. Sert kivi meyvesinin biyolojik etkinliği ve besinsel özellikleri Actinidia arguta, Actinidia deliciosa 'Hayward' ve Actinidia eriantha 'Bidan' ile karşılaştırıldığında Food Chemistry Volume 196, 1 April 2016, Pages 281-291
- İnan, İ.H. (2008). "Türkiye'de Tarımsal Kooperatifçilik ve AB Modeli", İstanbul Ticaret Odası, Genişletilmiş II. Baskı, Yayın No:2008-73, İstanbul.
- Kızılaslan, H., Doğan, H.G. (2013) AB ve Türkiye'de Tarım Sektöründe Örgütlenme ve Üretici Birlikleri, Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi. I, (2013): 146-159
- Köksal, Ö. (2009) Organik zeytin yetiştiriciliğine karar verme davranışı üzerinde etkili olan faktörlerin analizi. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı. Doktora tezi (basılmamış yayın). 2009, Ankara.
- Özdemir G. (2016), Kooperatifçilik, Nobel yayınları, yayın no:1484, Ankara.

Yavuz F. Dilek Ş. (2019), Türkiye Tarımına Yeniden Bakış, Seta.

Yong S P, Myang H I, Jin-Ho C, Han-Chan L, Kyung-Sik H, Seong-Gook K, Yang-Kyun P, Milan S, Jacek N and Shela G. Uzun süreli soğuk depolamanın kivi meyve kültürünün fiziko kimyasal özellikleri ve biyoaktif bileşenleri üzerine etkisi. Journal of Food, 2014 Vol. 12, No. 4, 360–368

Zhang, J.B., Gao, Z.P., Liu, X.H., Yue, T.L., Yuan, Y.H.(2017) Food and Bioprocess Technology:Kivi Meyve Suyunda Nisin İle Alicyclobacillus Sporlarına Karşı Kombine RF Tedavisinin Etkisi. 10(2):340-348 Springer N.Y. 10.1007 11947 016

Nodtvedt O.O, Hansen A.L, Bjorvatn B., Pallesen S. (2017) Kronik uykusuzluk belirtileri olan hastalarda kivi tüketiminin etkileri: randomize kontrollü bir çalışma. Sleep and Biological Rhythms.15(2):159-166

Ekler

Ek 1. Anket Formu

Kastamonu ili kivi yetiştiren işletmelerin sosyo-ekonomik durumu

Yaş				
Cinsiyet	1) Bayan	2) Erkek		
İkamet yeri	1) Köy	2) İlçe	3) Köy-İlçe	4) Diğer
�ğrenim Durumu	1) İlkokul	2) Ortaokul	3) Lise	4)�niversite
Medeni Durumu	1) Evli	2) Bekar	3) Diğer eşi vefat	
Hanedeki kişi sayısı				
Hanedeki ocuk Sayısı	1) Kız	2) Erkek		
Aile Tipi	1) ekirdek aile	2) Geniş aile	3) Diğer	
Mesleğiniz				
Aylık Gelir Düzeyi (TL)	1) 2000'den az	2) 2000-3000	3) 3001- 5000	4) 5000 �st�
Sosyal G�venceniz var mı?	1) Evet	2) Hayır		
Oturduğunuz evin durumu?	1) şahsa ait	2) Kira	3) Diğer (akraba)	

- **Tarım dış geliriniz var mı?** 1) Evet 2) Hayır
- **Evet, ise nedir?** 1)Kira 2) Emekli 3)Diğer
- **Kredi Kullanıyor musunuz?** 1) Evet 2) Hayır
- **Tarımsal Kredi kullanma kaynaklarımız?** 1) Ziraat Bankası 2) zel Bankalar
3) Tarım Kredi kooperatifi 4)Diğer
- **Evinizde elektronik cihazlardan hangileri bulunmaktadır?**
1)Televizyon 2) Cep Telefonu 3) Bilgisayar
- **Kivi yetiştiriciliğine başlamanızda sizi etkileyen etmenler nelerdir?**
1) İlçe Tarım Müdürlüğü 2) Komşu/Akraba 3) Televizyon/İnternet 4)Diğer
- **Kaç yıldır kivi yetiştiriciliği yapmaktasınız?**
- **İşletmenizin kivi üretim alanı kaç da dır?**
- **İşletmenizde kaç adet kivi ağacı bulunmaktadır?**
- **İşletmedeki ortalama ağaç yaşları nedir?**
- **Ağaç başına ortalama verim kaç kg dır?**
- **Kivi işletmesinde işi çalıştırıyor musunuz?** 1) Evet 2) Hayır
- **Evet, ise Kaç kişi?** 1) Kadın () 2) Erkek ()

Toplam arazi varlığı (da) : Diğer Geçim Kaynaklar

Alet ekipman durumu

Arazi Durumu	(da)
Mülk arazi	
Kira arazi	
Ortak arazi	

Kaynaklar	(da & adet)
Fındık	
Meyve (Diğer)	
Sebze	
Diğer tarım �r�n	
Boş arazi	
Hayvancılık	
Arıcılık	

Makine	adet
Traktör	
Patpat	
El traktörü	
İlaçlama Mak.	
Ot biçme Mak.	

- **Kivi bahçenizin sigortası (TARSİM) var mı?** 1) Evet 2) Hayır
- **Yıllık gelirinizin % kaçını kivi tarımından elde ediyorsunuz?**
1) % 0-5 2) % 5-15 3) % 15-25 4) % 25 üzeri
- **Kivileri büyüklüklerine göre ayırıyor musunuz?** 1) Evet 2) Hayır
- **Kivileri büyüklüklerine göre ayırma nedeniniz nedir?**
1) Alıcının tercihi 2) Fiyatın yükseltilmesi 3) Diğer
- **Kivileri depoluyor musunuz?** 1) Evet 2) Hayır
- **Nerde depoluyorsunuz?** 1) Kendime ait depoda 2) Soğuk hava deposunda
3) Kooperatif deposunda
- **Ürettiğiniz kivileri nereye satıyorsunuz?**
1) tüketiciye 2) Komisyoncuya 3) Tüccara 4) Ürün bahçedeyken toptan satış 5) Diğer
- **Ürettiğiniz kivinin satış şekli nasıldır?** 1) Vadeli 2) Peşin 3) Borca karşılık
- **Neden kivi yetiştiriyorsunuz?**
1) Ek gelir sağlamak için 2) İklima uygun bir meyve 3) Toprak yapısına uygun olduğu için 4) Hobi
- **Kivi yetiştiriciliği ile ilgili bilgilerinizi yeterli buluyor musunuz?**
1) Evet 2) Hayır 3) Kısmen
- **Kivi ile ilgili hangi konuda bilgi eksikliği hissediyorsunuz?**
1) Anaç 2) Çeşit 3) Budama 4) Gübreleme 5) Zirai Mücadele 6) Diğer
- **Kivi yetiştiriciliği ile ilgili bir sorun ile karşılaştığınızda hangi kurum yada kişilerden bilgi alıyorsunuz?**
1) Tarım İlçe müdürlüğünden 2) Kivi üreticileri Birliğinden
3) Zirai bayilerden 4) Arkadaş/Akraba 5) Diğer
- **Kivi üretici kooperatifine üye misiniz:** 1) Evet 2) Hayır 3) Kooperatif bulunmamaktadır
- **Kooperatife Üye olsaydınız size ne gibi fayda sağlardı?**
1) Ürünümü kolay pazarlayabilirim 2) Kivi üretimi ile ilgili bilgilere sahip olurum.
3) Girdi temininde yardımcı oldu 4) Kredi kullanımında kolaylık sağlar 5) Diğer
- **Kivi ile ilgili Tarımsal Destekleme aldınız mı?** 1) Evet 2) Hayır
- **Kivi ile ilgili hangi destekleri aldınız?** 1) Mazot 2) Gübre 3) Sertifikalı Fidan 4) Diğer
- **Devlet tarafından verilen destekler sizce yeterlimi?** 1) Evet 2) Hayır 3) Kısmen
- **Kivi yetiştiricilerininin devletten beklentileri?**
1) Ürüne Destekleme verilmeli 2) Pazar bulunmalı 3) Girdi maliyeti düşürülmeli
4) Kivi tesisi kurulmada destek verilmeli 5) Kivi yetiştiriciliği hakkında yayım hizmeti vermeli 6) Hiçbir beklentim yok 7) Diğer
- **Ülkemizdeki tarım politikası sizce nasıldır?**
1) Çok iyi 2) iyi 3) Kararsızım 4) Kötü 5) Çok kötü
- **Kivi yetiştiriciliği ile ilgili görüş ve önerileriniz nelerdir?**
.....

ÖZGEÇMİŞ

1986 yılında Geyve/SAKARYA' da doğdu, Emirdağ/AFYON nüfusuna kayıtlı olup, İlkokulu Yahşiyan/KIRIKKALE' de ve Orta öğrenimini Malazgirt/MUŞ' ta, Lise öğrenimini Sarıyer/İSTANBUL' da tamamladı. 2004 yılında, Trakya Üniversitesi Tekirdağ Ziraat Fakültesi Tarım Ekonomisi Bölümün' den 2010' da mezun oldu. Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Anabilim Dalına 2013 yılında Yüksek Lisans öğrenimine başladı. 2014 yıllarında Kastamonu İnebolu İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğün' de Ziraat Mühendisi olarak, 2017 yılı Temmuz ayından Edirne İli Meriç İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü'nde Ziraat Mühendisi olarak görev yapmış olup, 2019 yılı Temmuz ayında Edirne İli Havsa İlçe Tarım ve Orman Müdürlüğü'nde halen görev yapmaktadır.